

Processrättsliga frågor

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motionsyrkanden som väckts under allmänna motionstiden åren 2000 och 2001 och som tar upp processrättsliga frågor. Motionerna rör bl.a. rätten till domstolsprövning, åtalsfrågor samt frågor om vittnen, sakkunniga och ombud och om straffprocessuella tvångsmedel.

Utskottet avstyrker samtliga motioner.

I ärendet finns 29 reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Utskottets överväganden	8
Svensk domstols behörighet	8
Rätten till domstolsprövning	9
Prövningstillstånd	10
Vitesföreläggande	11
Offentlighet vid domstol.....	12
Utbildning och kompetensutveckling för anställda inom rättsväsendet	13
Rättens sammansättning i mål som rör barn	15
Jäv	16
Ombudsfrågor.....	17
Advokatkommittén	17
Förordnande av offentlig försvarare	18
Barns rätt till juridiskt biträde.....	18
Ombudsarvoden.....	19
Obligatorisk häktning	20
Strafföreläggande	21
Åtalsfrågor.....	22
Åtalsrätt	22
Åtalsunderlåtelse	23
Vittnen	23
Vittnesstöd.....	23
Anonymitet för vittnen	25
Kronvittnen.....	26
Sakkunnigutlåtanden	26
Sakkunnigförhör i mål som rör barn.....	27
Legitimation för vittnespsykologer.....	27
Utfärdande av § 7-intyg	28
Sakkunnig i hyresmål	28
Frågor om böter	29
Uppgifter om inkomst under sanningsförsäkran.....	29
Indrivning av böter	29
Straffprocessuella tvångsmedel	30
Hemliga tvångsmedel	30
Handmanövrerade TV-kameror	31
Personella tvångsmedel samt beslag	32
Kameraövervakning	34
Reservationer.....	35
1. Svensk domstols behörighet (punkt 1).....	35

2. Rätten till domstolsprövning (punkt 2).....	35
3. Generellt prövningstillstånd (punkt 3).....	36
4. Offentlighet vid domstol (punkt 5).....	36
5. Kompetensutveckling i barnfrågor (punkt 6)	37
6. Kompetensutveckling i frågor om våld mot kvinnor (punkt 7)	37
7. Kompetensutveckling i brottsofferfrågor och vittnesstöd (punkt 8).....	38
8. Utveckling av kulturkompetens (punkt 9).....	38
9. Kompetensutveckling i frågor om miljöbrott (punkt 10).....	39
10. Kompetensutveckling i frågor om utvecklingsstörningar (punkt 11).....	39
11. Jäv (punkt 14).....	40
12. Ombudsarvoden (punkt 18).....	40
13. Obligatorisk häktning (punkt 19)	41
14. Strafföreläggande (punkt 20).....	41
15. Åtalsrätt (punkt 21)	42
16. Åtalsunderlåtelse (punkt 22)	42
17. Vittnesstöd (punkt 23).....	42
18. Kronvittnen (punkt 26).....	43
19. Sakkunnigförhör i mål som rör barn (punkt 27).....	44
20. Indrivning av böter (punkt 32)	44
21. Hemliga tvångsmedel (punkt 33)	45
22. Hemliga tvångsmedel (punkt 33)	45
23. Hemliga tvångsmedel (punkt 33)	46
24. Hemliga tvångsmedel (punkt 33)	47
25. Handmanövrerade TV-kameror (punkt 34).....	47
26. Personella tvångsmedel (punkt 35)	48
27. Personella tvångsmedel (punkt 35)	48
28. Beslag (punkt 36)	49
29. Kameraövervakning (punkt 37).....	49
Bilaga	
Förteckning över behandlade förslag	50
Motioner från allmänna motionstiden år 2000	50
Motioner från allmänna motionstiden år 2001	52

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Svensk domstols behörighet

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju239.

Reservation 1 (v)

2. Rätten till domstolsprövning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju330 yrkande 8 och 2001/02:Ju450 yrkande 17.

Reservation 2 (kd, fp)

3. Generellt prövningstillstånd

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju246 yrkande 4.

Reservation 3 (v)

4. Vitesföreläggande

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju420.

5. Offentlighet vid domstol

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju246 yrkande 5.

Reservation 4 (v)

6. Kompetensutveckling i barnfrågor

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju411 yrkande 1, 2000/01:Ju416 yrkande 1, 2001/02:Ju302 och 2001/02:Ju330 yrkande 7.

Reservation 5 (kd, c, mp)

7. Kompetensutveckling i frågor om våld mot kvinnor

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju226 yrkande 1, 2001/02:Ju324 yrkande 2, 2001/02:Ju396 yrkandena 7 och 8 samt 2001/02:A229 yrkande 30.

Reservation 6 (m, kd, c, fp)

8. Kompetensutveckling i brottsofferfrågor och vittnesstöd

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju394 yrkandena 12 och 15.

Reservation 7 (kd)

9. Utveckling av kulturkompetens

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:A226 yrkande 6 och 2001/02:A317 yrkandena 20 och 21.

Reservation 8 (v, c, mp)

10. Kompetensutveckling i frågor om miljöbrott

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju330 yrkande 6.

Reservation 9 (kd, mp)

11. Kompetensutveckling i frågor om utvecklingsstörningar

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju237 yrkande 7.

Reservation 10 (c)

12. Ett nationellt resurscentrum för brottsbekämpning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju244, 2001/02:Ju253 och 2001/02:Ju268.

13. Rättens sammansättning i mål som rör barn

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju411 yrkande 2, 2000/01:Ju416 yrkande 2 och 2001/02:A211 yrkande 24.

14. Jäv

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju807 och 2000/01:Ju823.

Reservation 11 (mp)

15. Advokatkommittén

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ju822.

16. Förordnande av offentlig försvarare

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ju811.

17. Barns rätt till juridiskt biträde

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju332.

18. Ombudsarvoden

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju401, 2000/01:Ju402, 2000/01:Ju405, 2000/01:Ju821 och 2001/02:Ju356.

Reservation 12 (mp)

19. Obligatorisk häktning

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju928 yrkande 15, 2001/02:Ju449 yrkande 14 och 2001/02:A228 yrkande 11.

Reservation 13 (m)

20. Strafföreläggande

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju450 yrkande 10.

Reservation 14 (fp)

21. Åtalsrätt

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju288 och 2001/02:A228 yrkande 15.

Reservation 15 (kd)

22. Åtalsunderlåtelse

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ju711.

Reservation 16 (m)

23. Vittnesstöd

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju341 yrkande 5, 2001/02:Ju394 yrkandena 13 och 14 samt 2001/02:Ju450 yrkande 16.

Reservation 17 (kd, fp)

24. Finansiering av vittnesstödsverksamheten

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju385.

25. Anonymitet för vittnen

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju434.

26. Kronvittnen

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju933 yrkande 12 och 2001/02:Ju450 yrkande 11.

Reservation 18 (fp)

27. Sakkunnigförhör i mål som rör barn

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju301.

Reservation 19 (mp)

28. Legitimation för vittnespsykologer

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju303.

29. Utfärdande av § 7-intyg

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju217.

30. Sakkunnig i hyresmål

Riksdagen avslår motion 2001/02:Bo292 yrkande 3.

31. Inkomstuppgifter under sanningsförsäkran

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ju819.

32. Indrivning av böter

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju210, 2001/02:Ju400, 2001/02:T251 yrkandena 5 och 6 samt 2001/02:T470 yrkande 3.

Reservation 20 (m, kd, c)

33. Hemliga tvångsmedel

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju232, 2001/02:Ju237 yrkande 25, 2001/02:Ju329 yrkande 12, 2001/02:Ju388 yrkandena 1–6 och 2001/02:Ju407.

Reservation 21 (m)

Reservation 22 (v)

Reservation 23 (kd, c)

Reservation 24 (mp)

34. Handmanövrerade TV-kameror

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju271 yrkande 8.

Reservation 25 (v, mp)

35. Personella tvångsmedel

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju801, 2001/02:Ju271 yrkande 10 och 2001/02:So614 yrkande 2.

Reservation 26 (v)

Reservation 27 (fp)

36. Beslag

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ju806.

Reservation 28 (m, kd, c, fp)

37. Kameraövervakning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju278, 2001/02:Ju389 yrkande 7 och 2001/02:Ju440.

Reservation 29 (m, kd, c)

Stockholm den 5 februari 2002

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Reinfeldt

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Reinfeldt (m), Ingvar Johnsson (s), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Ingemar Vänerlöv (kd), Ann-Marie Fagerström (s), Maud Ekendahl (m), Helena Zakariasén (s), Morgan Johansson (s), Ragnwi Marcelind (kd), Anita Sidén (m), Jeppe Johnsson (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c), Johan Pehrson (fp) och Sture Arnesson (v).

Utskottets överväganden

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motionsyrkanden som rör processrättsliga frågor och som väckts under de allmänna motionstiderna åren 2000 och 2001. Om inte annat anges är motionerna väckta under allmänna motionstiden år 2001.

Svensk domstols behörighet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår, med hänvisning till gällande bestämmelser, att riksdagen avslår ett motionsyrkande om att se över reglerna om forum i tvistemål. Jämför reservation 1 (v).

I motion Ju239 (v) begärs en översyn av reglerna om forum i tvistemål. Motionärerna ifrågasätter om dagens regler gör det möjligt att i Sverige pröva anspråk som avser skadestånd på grund av krigsförbrytelser och andra grova kränkningar av mänskliga rättigheter.

Motionsönskemålet rör i första hand frågan om svensk domstols behörighet.

Vissa bestämmelser i ämnet finns i lagen (1998:538) om domstols internationella behörighet och om verkställighet av utländska domar enligt Brysselkonventionen och i lagen (1992:794) med anledning av Sveriges tillträde till Luganokonventionen. Luganokonventionen har ratificerats av EU:s samtliga nuvarande medlemsstater och av EFTA-staterna Island, Norge och Schweiz samt av Polen. Brysselkonventionen kan endast tillträdas av EU:s medlemsstater. Båda konventionerna gäller som lag här i landet. Enligt konventionerna kan en talan avseende skadestånd utanför avtalsförhållanden mot den som har hemvist i en konventionsstat väckas antingen i den konventionsstaten eller i en annan konventionsstat vid domstolen i den ort där skadan inträffade.

Det bör här nämnas att den av Europeiska rådet antagna Bryssel I-förordningen om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område träder i kraft den 1 mars 2002. Bryssel I-förordningen ersätter Brysselkonventionen och innehåller i huvudsak identiska bestämmelser som Lugano- och Brysselkonventionerna.

För det fall någon konventionsbaserad lag inte är tillämplig gäller som huvudregel att en tvist är underkastad svensk domsrätt, om svensk lag anvisar ett forum här i landet. Reglerna om forum i tvistemål innebär – såvitt nu är aktuellt – i huvudsak följande.

Enligt 22 kap. 1 § rättegångsbalken får talan mot den misstänkte om enskilt anspråk med anledning av brott föras i samband med åtal för brottet. Om talan inte förs i samband med åtalet skall talan föras i den för tvistemål stad-

gade ordningen. Det sistnämnda innebär att svarandens hemvist avgör i vilken domstol talan skall föras.

Mot den som inte har känt hemvist vare sig inom eller utom riket får talan väckas där han uppehåller sig. Om den sökta är svensk medborgare som uppehåller sig utom riket eller om hans uppehållsort är okänd, kan talan mot honom föras där han inom riket senast haft hemvist eller uppehållit sig.

Mot den som inte har känt hemvist inom riket får, i fråga om tvist som gäller betalningsskyldighet, talan föras där vederbörande har egendom.

En talan med anledning av en skadegörande handling får vidare tas upp i den ort där handlingen företogs eller där skadan uppkom.

Det anförda innebär – såvitt gäller utländska medborgare med hemvist utomlands – att en talan som enbart avser skadestånd på grund av brott begånget utomlands i praktiken inte kan föras här.

När det gäller verkställighet av domar är huvudregeln att domar som meddelats i en annan stat inte erkänns, om det inte finns någon överenskommelse om annat. De ovan nämnda Bryssel- och Luganokonventionerna innehåller bl.a. bestämmelser om erkännande av utländska domar på privaträttens område.

Utskottet uttalade sig om liknande motionsönskemål senast i mars 2001. Utskottet höll i och för sig med motionärerna om att skadestånd många gånger är en viktig sanktion för att en målsägande skall få upprättelse. När det gällde motionsönskemålet ville utskottet dock erinra om att redan gällande regler ger en möjlighet att föra en skadeståndstalan här om åtalet prövas här. Att föra en skadeståndstalan i den aktuella typen av mål utan samband med ett åtal framstod enligt utskottet som orealistiskt av flera skäl, bl.a. skulle målsäganden inte ha den fördel i fråga om utredningen om den skadegörande handlingen som samordningen med ett åtal normalt sett innebär. Härtill kom att en sådan dom med stor sannolikhet endast skulle kunna verkställas i stater inom EU eller i Norge, Island och Schweiz. Mot denna bakgrund var utskottet inte berett att förorda att ett utredningsarbete sattes i gång i frågan (bet. 2000/01:JuU14 s. 11 f).

Utskottet har inte någon annan uppfattning i dag och avstyrker bifall till motion Ju239.

Rätten till domstolsprövning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avstyrker bifall till motionsyrkanden om att utöka möjligheterna till överprövning av domstolsavgöranden. Vidare föreslår utskottet att riksdagen avslår ett motionsyrkande om att generella prövningstillstånd inte bör införas. Här hänvisar utskottet till pågående beredningsarbete. Slutligen föreslår utskottet att riksdagen avslår ett motionsyrkande rörande vitesföreläggande som enligt utskottets mening får anses vara tillgodosett

genom gällande lagstiftning. Jämför reservationerna 2 (kd, fp) och 3 (v).

Prövningstillstånd

I motion Ju330 (kd) begärs att kravet på prövningstillstånd vid överklagande av tingsrättens avgöranden i brottmål skall tas bort. I motion Ju450 (fp) efterfrågas ökade möjligheter att få mål prövade i två instanser. Slutligen anser motionärerna i Ju246 (v) att några generella prövningstillstånd inte bör införas.

I brottmål krävs prövningstillstånd i vissa fall när en dom överklagas till hovrätt. Sedan år 1993 krävs alltså prövningstillstånd om den tilltalade inte dömts till svårare påföljd än böter eller om han frikänts från ansvar för brott för vilket inte är föreskrivet svårare straff än fängelse sex månader (49 kap. 13 § rättegångsbalken). Innebörden i regleringen är att den tilltalade kan få en fullständig prövning i hovrätten om åtalet bifallits och om påföljden därvid bestämts till någonting annat än böter.

Justitieutskottet har tidigare behandlat yrkanden liknande de nu aktuella (bet. 1999/2000:JuU4 s. 3 f och 2000/01:JuU32 s. 5 f). Vid riksmötet 1999/2000 begärdes ett tillkännagivande av innebörd att rätten till domstolsprövning inte får urholkas, något motionärerna menade i viss mån redan skett genom bl.a. krav på prövningstillstånd vid överklaganden.

Av grundläggande betydelse för frågan om rätt till domstolsprövning är den europeiska konventionen av den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Konventionen med dess tilläggsprotokoll gäller enligt lagen (1994:1219) sedan den 1 januari 1995 som lag här i riket.

Enligt artikel 6.1 i Europakonventionen skall var och en, vid prövning av hans civila rättigheter och skyldigheter eller av en anklagelse mot honom för brott, vara berättigad till en rättvis och offentlig förhandling inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol som upprättats enligt lag. En utförlig redogörelse för den närmare innebörden av artikeln, liksom för exempel på de svenska lagstiftningsåtgärder som föranletts av konventionens krav, finns i justitieutskottets ovan nämnda betänkande från riksmötet 1999/2000.

Hovrättsprocessutredningen uttalade i sitt betänkande Ett reformerat hovrättsförfarande (SOU 1995:124) att Europakonventionen inte torde hindra att det i svensk rätt införs ett system med krav på prövningstillstånd med möjlighet till s.k. ändringsdispens vid fullföljd av talan från tingsrätt till hovrätt i brottmål. Eftersom konventionen inte föreskriver någon rätt till överklagande av domar i tvistemål, kunde den inte heller anses lägga hinder i vägen för krav på prövningstillstånd när sådana mål fullföljs från tingsrätt till hovrätt (SOU 1995:124 s. 159 f).

Vid behandlingen av den under riksmötet 1999/2000 väckta motionen delade utskottet motionärernas uppfattning angående betydelsen av rätten till domstolsprövning. Rätten till domstolsprövning, framhöll utskottet, är i själva

verket en förutsättning för att man skall kunna tala om en rättsstat. Enligt utskottets mening är den rätt till domstolsprövning som följer av såväl Europakonventionen som rättsstatens principer tillgodosedd i svensk rätt när det gäller anklagelser för brott och tvister mellan enskilda. Utskottet pekade också på att svensk lagstiftning under senare år utformats så att även förvaltningsbeslut som rör ett enskilt subjekts civila rättigheter och skyldigheter skall kunna domstolsprövas. Mot denna bakgrund ansåg utskottet att det saknades anledning för riksdagen att förorda några åtgärder med anledning av motionen, och den avstyrktes i denna del.

I sitt betänkande våren 2001 fann utskottet inte anledning att inta någon annan hållning i frågan med anledning av de då väckta motionsyrkandena, vilka avstyrktes.

Utskottet har inte någon annan uppfattning i dag och avstyrker bifall till motionerna Ju330 och Ju450 i nu behandlade delar.

Såvitt angår frågan i motion Ju246 om införandet av generellt prövningstillstånd skall följande tilläggas.

På grundval av Hovrättsprocessutredningens ovannämnda betänkande föreslog regeringen våren 1997 ett system med generellt prövningstillstånd i ledet mellan tingsrätt och hovrätt (prop. 1996/97:131). Emellertid återkallades propositionen sedan det visat sig att erforderligt stöd inte fanns i riksdagen (regeringens skrivelse 1996/97:168). Inte minst från domstolshåll har även härefter efterlysts regeländringar som på olika sätt är avsedda att begränsa hovrätternas befattning med målen till vad som kan vara motiverat i det enskilda fallet. En arbetsgrupp, i vilken samtliga hovrätter varit representerad, har bl.a. föreslagit en något utvidgad tillämpning av dagens regler om prövningstillstånd (Hovrätternas processgrupp, promemorian Effektivare hovrättsförfarande, dnr Ju1999/4445). På grundval av dels Hovrättsprocessutredningens förslag, dels nämnda arbetsgrupps promemoria har inom Justitiedepartementet utarbetats en promemoria om hur hovrättsprocessen bör se ut i framtiden (Ds 2001:36). I promemorian föreslås bl.a. att det för tvistemål skall införas ett generellt krav på prövningstillstånd vid överklagande till hovrätt. Promemorian har varit föremål för remissbehandling och bereds nu vidare i Justitiedepartementet.

Utskottet anser att beredningen inte bör föregripas och avstyrker bifall till motion Ju246 i här behandlad del.

Vitesföreläggande

I motion Ju420 (m) yrkas att viten alltid skall utdömas av domstol och inte av myndigheter.

I lagar och andra författningar föreskrivs ibland att en myndighet kan förelägga någon att vidta en viss åtgärd vid äventyr av vite. Som exempel kan nämnas att en polismyndighet får förelägga den som utan tillstånd ställt upp en container på en offentlig plats att inom viss tid ta bort containern. Som påföljd för underlåtenhet att följa ett sådant föreläggande får vite sättas ut (3 kap. 19 och 20 §§ ordningslagen 1993:1617).

I lagen (1985:206) om viten finns bestämmelser om bl.a. utdömning av vite. Enligt lagen prövas frågor om utdömning av viten av länsrätt på ansökan av den myndighet som har utfärdat vitesföreläggandet eller, om detta har skett efter överklagande i frågan om vitesföreläggande, av den myndighet som har prövat denna fråga i första instans (6 §). I vissa fall prövar tingsrätt frågan om utdömning av vite (7 §).

Lagen om viten gäller i den mån inte annat följer av annan lag eller författning. Bestämmelser om utdömning av vite finns i ett antal andra författningar. I flera av dessa föreskrivs att det är länsrätt eller tingsrätt som skall pröva frågan om utdömning av vite (se t.ex. föräldrabalken 16 kap. 13 §). I några fall kan myndigheter, t.ex. Patent- och registreringsverket och Finansinspektionen, döma ut vite. Myndigheternas beslut kan överklagas till domstol.

Utskottet kan inte finna annat än att motionsönskemålet i stort får anses vara tillgodosett genom gällande lagstiftning och avstyrker bifall till motion Ju420.

Offentlighet vid domstol

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår ett motionsyrkande om att utreda huruvida antalet domstolsförhandlingar inom stängda dörrar har ökat. Jämför reservation 4 (v).

I motion Ju246 (v) begärs en översyn av tillämpningen av bestämmelserna om att domstolsförhandlingar kan hållas inom stängda dörrar. Syftet med en sådan översyn är att utröna om antalet icke offentliga förhandlingar i domstol har ökat under senare år och i så fall vad det beror på.

Enligt 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen skall domstolsförhandling vara offentlig.

I 5 kap. rättegångsbalken regleras frågor om offentlighet vid domstol. I vissa fall kan domstolsförhandling hållas inom stängda dörrar. Det rör bl.a. vissa typer av brott såsom sexualbrott eller när viss personalia skall gås igenom. Detsamma gäller till skydd för uppgifter som hänför sig till rikets säkerhet eller till en förundersökning i brottmål (5 kap. 1 § rättegångsbalken). Enligt lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare gäller vidare vid förhandling i mål mot den som inte fyllt 21 år att om offentlighet är till uppenbar olägenhet till följd av den uppmärksamhet den unge kan antas bli föremål för, får rätten förordna att målet skall handläggas inom stängda dörrar (27 § andra stycket).

Enligt vad utskottet inhämtat från Domstolsverket förs inte någon statistik över hur många förhandlingar som hålls inom stängda dörrar. Domstolsverket har inte fått några indikationer på att antalet sådana förhandlingar skulle ha ökat och inte heller några andra påståtningar i frågan.

Utskottet har inte underlag för annat ställningstagande än att såväl bestämmelsernas utformning som tillämpningen av desamma är väl avvägda. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet bifall till motion Ju246 i nu behandlad del.

Utbildning och kompetensutveckling för anställda inom rättsväsendet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår en rad motionsyrkanden om utbildning och kompetensutveckling för anställda inom rättsväsendet i olika frågor. Utskottet hänvisar här till den utbildning som bedrivs inom rättsväsendets myndigheter. Vidare föreslår utskottet att riksdagen avslår motionsyrkanden om att inrätta ett nationellt resurscentrum för brottsbekämpning. Jämför reservationerna 5–10 (m, v, kd, c, fp, mp).

I ett antal motioner tas upp frågor om utbildning och kompetensutveckling för anställda inom rättsväsendet. I motion Ju302 (s) begärs utbildning för att öka kompetensen i frågor som rör barn; i motionerna 2000/01:Ju411 (s), 2000/01:Ju416 (c) och Ju330 (kd) anser motionärerna att särskilt domares barnkompetens behöver stärkas. I motionerna Ju226 (c), Ju324 (kd), Ju396 (m) och A229 (fp) efterfrågas utbildning i frågor om våld mot kvinnor, särskilt för domare och poliser, och i den sistnämnda motionen även forskning på området. Vidare begärs utbildning i brottsofferfrågor i motion Ju394 (kd), i kulturkompetens i motionerna A226 (c) och A317 (v), i vittnesstödsverksamhet i motion Ju394 (kd) och i miljöbrott i motion Ju330 (kd). I motion Ju237 (c), slutligen, begär motionärerna utbildning i frågor om utvecklingsstörningar för att förbättra situationen för utvecklingsstörda när de har kontakt med rättsvårdande myndigheter.

De områden som tas upp i motionsyrkandena är både angelägna och prioriterade i rättsväsendets verksamhet. Det innebär att det bedrivs såväl utbildning som kompetensutveckling för de kategorier anställda som är närmast berörda. Här kan nämnas att det inom polisen pågår ett kontinuerligt arbete med att utveckla kvaliteten i grundutbildningen bl.a. genom ett ökat och fördjupat samarbete med de universitets- och högskoleutbildningar som har betydelse för polisarbetet. Polishögskolan erbjuder dessutom vidareutbildning för hela polisväsendet. För domare finns ett årligt utbildningsprogram med kurser, seminarier och utbildningsdagar för olika kategorier anställda och i olika ämnen. Slutligen inrättades vid Riksåklagaren under år 2000 ett utbildningscentrum och ett särskilt utbildningsråd under ledning av biträdande riksåklagaren. Rådet ansvarar för kvaliteten i kompetensutvecklingen. Under år 2000 genomfördes vidareutbildning för åklagare bl.a. i rasistisk brottslig-

het, miljöbrottslighet, målsägandefrågor samt sexual- och våldsbrott mot barn (prop. 2001/02:1 volym 3 s. 77, 88 och 102).

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat frågor som rör utbildning och kompetensutveckling i olika ämnen för rättsväsendets anställda.

Som exempel kan nämnas att utskottet behandlade frågan om utbildning och fortbildning bl.a. i frågor rörande brottsoffer och våld mot kvinnor våren 2000 (bet. 1999/2000:JuU23 s. 20 f). Utskottet hänvisade då till de förstärkta utbildningsinsatser som blev resultatet av regeringens proposition Kvinnofrid (prop. 1997/98:55, bet. JuU13) med bl.a. ändrad examensordning för ett antal utbildningar. Utskottet instämde i motionärernas uppfattning att det är i hög grad angeläget att det inom rättsväsendet finns goda kunskaper hos dem som kommer i kontakt med brottsoffer och frågor om brottsoffer; särskilt ansågs detta gälla i fråga om kunskaper om våldsbrott mot kvinnor och barn. Av den redogörelse utskottet gjorde i betänkandet framgick att ett omfattande utbildnings- och fortbildningsarbete redan pågick såväl inom det högre utbildningsväsendet som inom berörda myndigheter. Dessutom övervägdes inom Justitiedepartementet behovet av ytterligare utbildningsinsatser. Härmed ansågs motionsönskemålen väsentligen tillgodosedda.

Utskottet har härefter behandlat utbildningsfrågor såvitt angår brottsoffer våren 2001. Regeringen hade då aviserat olika myndighetsuppdrag inriktade på att förbättra kunskaperna om brottsoffer för berörda yrkesgrupper, varför de då aktuella motionsönskemålen ansågs vara tillgodosedda (bet. 2000/01:JuU20 s. 16 f). De aviserade uppdragen beslutades under sommaren 2001. Rikspolisstyrelsen och Brottsoffermyndigheten har sålunda fått i uppdrag att i samverkan genomföra utbildning i brottsofferfrågor för personal inom polisväsendet. Detsamma gäller för Domstolsverket och Riksåklagaren för personal vid de allmänna domstolarna och personal inom åklagarväsendet (regeringens dnr Ju2001/4708-4710/KRIM).

När det gäller brott mot barn bör här även nämnas att flera av förslagen som Kommittén mot barnmisshandel tagit upp i sitt delbetänkande Barnmisshandel – Polisens och åklagarnas handläggningstider och arbetsmetoder (SOU 2000:42) handlar om utbildning och handledning. Kommittén föreslår en förändring av grundutbildningen för poliser som ger alla poliser kunskap om barnkonventionens budskap, hur man bemöter barn samt hur man hanterar de särskilda frågor som kommer upp i ärenden där barn är inblandade. Vidare föreslår kommittén att det på central nivå skall finnas utbildning som tar sikte på att vidareutbilda poliser i att handlägga barnmisshandelsärenden. Vidareutbildning och kontinuerlig fortbildning föreslås också för åklagare. Av regeringens uppdaterade nationella handlingsplan mot kommersiell sexuell exploatering av barn (S2001/1380/ST) framgår att Rikspolisstyrelsen och Riksåklagaren för närvarande utvecklar sin verksamhet som rör barn, bland annat genom ökade satsningar på utbildning (s. 6).

Vad gäller motionsönskemålet i Ju396 om forskning i frågor kring våld mot kvinnor behandlades även denna fråga av utskottet våren 2000 (bet. 1999/2000:JuU23 s. 27 f). Utskottet konstaterade att det pågick en rad forsk-

ningsprojekt på området, att regeringen initierat forskning på de områden som hittills varit eftersatta samt att Brottsförebyggande rådet erhållit ett uppdrag att kontinuerligt följa modern kvinnoforskning på området samt annan forskning när det gäller mäns våld mot kvinnor. Därmed ansåg utskottet motionsyrkandena vara tillgodosedda, och dessa avstyrktes.

Regeringen gav sommaren 2001 Brottsoffermyndigheten i uppdrag att förbereda, utforma och genomföra ett forskningsprogram för viktimologisk forskning, däribland forskning med fokus på utsatta kvinnor. Brottsoffermyndigheten skall senast den 1 juli 2002 till regeringen redovisa när forskningsprogrammet kan påbörjas. Forskningsprogrammet skall därefter pågå under längst fem år (regeringens dnr Ju2001/4718/KRIM).

Slutligen skall här nämnas att det inom rättsväsendets myndigheter på olika sätt bedrivs utbildning i och utveckling av kulturkompetens. Myndigheterna – främst polis och åklagare – har fört in dessa frågor i andra ämnesområden som t.ex. våld mot kvinnor i stället för att särbehandla just frågan om kulturkompetens. Ett annat exempel härpå är förhållningskurser. I dessa tas även upp frågor om bemötande av personer med utvecklingsstörningar. Denna sistnämnda grupp har även nämnts särskilt i det ovan nämnda uppdraget till Brottsoffermyndigheten om att förbereda, utforma och genomföra ett forskningsprogram i viktimologisk forskning. Där sägs bl.a. att ungdomar, barn och andra sårbara grupper såsom fysiskt och psykiskt funktionshindrade och äldres utsatthet för brott är angelägna forskningsområden.

Utskottet vill understryka det angelägna i att personalen inom rättsväsendet har goda kunskaper inom samtliga de områden som tagits upp i de nu väckta motionerna. Det pågår också såväl utbildning och kompetensutveckling som forskning inom dessa områden, och frågorna är väl kända inom de berörda myndigheterna. Det finns enligt utskottets mening därför inte anledning för riksdagen att för närvarande ta några ytterligare initiativ. Motion Ju302 samt motionerna 2000/01:Ju411, 2000/01:Ju416, Ju226, Ju237, Ju324, Ju330, Ju394, Ju396, A226, A229 och A317 i här behandlade delar bör avslås.

I tre motioner – Ju244 (kd), Ju253 (m) och Ju268 (c) – föreslås att det skall inrättas ett nationellt resurscentrum för brottsbekämpning till vilket utbildning och kompetensutveckling som rör de brottsbekämpande myndigheternas anställda skall förläggas. I motion Ju244 anser motionären att ett sådant centrum skall förläggas till Linköping–Norrköping-regionen och i motionerna Ju253 och Ju268 anser motionärerna att det skall förläggas till Linköping.

Utskottet har ovan konstaterat att det pågår en rad utbildningsinsatser för anställda inom rättsväsendet. Det har enligt utskottets mening inte framkommit något som talar för att en för myndigheterna gemensam och centraliserad utbildning skulle medföra förbättrad utbildning och en högre kunskapsnivå. Utskottet föreslår att motionerna Ju244, Ju253 och Ju268 avslås.

Rättens sammansättning i mål som rör barn

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden dels om en lagreglering av vilka domare som skall få handlägga mål som rör barn, dels hur nämnden i vårdnadstvister bör vara sammansatt.

I motionerna 2000/01:Ju411 (s) och 2000/01:Ju416 (c) begärs att endast de domare som är lämpade och som genomgått särskild utbildning skall handlägga mål som rör barn. Enligt motionärerna bör detta lagregleras. I motion A211 (kd) anförs att könsfördelningen bör vara jämn i nämnden i vårdnads-mål.

I mål som rör vårdnad om och umgänge med barn är tingsrätt domför med en lagfaren domare och tre nämndemän. Detsamma gäller länsrätt som bl.a. har att pröva frågor om omhändertagande av barn (20 kap. 1 § föräldrabalken och 17 § lagen 1971:289 om allmänna förvaltningsdomstolar).

Enligt 25 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagö-verträdare gäller att de lagfarna domare och nämndemän som prövar ungdomsmål skall vara särskilt utsedda av domstolen för uppgiften. Några motsvarande bestämmelser finns inte när det gäller handläggningen av andra mål som rör barn.

Såvitt angår nämndemännens medverkan kan hänvisas till att regeringen tillsatt en parlamentarisk kommitté med uppdrag att se över rekryteringen av nämndemän (dir. 2000:79). I direktiven nämns bl.a. vikten av att uppdraget som nämndeman ges till en krets medborgare som i så hög grad som möjligt svarar mot ett folkgenomsnitt vad gäller kön, ålder och bakgrund. Uppdraget skall redovisas senast den 30 juni 2002.

Utskottet kan inte se något behov av att lagreglera vilka domare som skall handlägga mål som rör barn. Det får enligt utskottets mening förutsättas att de domare som handlägger dessa måltypen också får den utbildning och annan kompetensutveckling som erfordras. Motionerna 2000/01:Ju411 och 2000/01: Ju416 i här behandlade delar bör avslås. När det gäller nämndens samman-sättning konstaterar utskottet här endast att direktiven till den tillsatta utred-ningen får anses ligga i linje med motionsönskemålet i motion A211 vilken bör avslås med hänvisning till det pågående arbetet.

Jäv

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden om att se över jävsreglerna för i första hand domare. Jämför reservation 11 (mp).

I motionerna 2000/01:Ju807 (–) och 2000/01:Ju823 (s) begärs en översyn av jävsreglerna, i första hand de som rör domare.

Av 1 kap. 9 § regeringsformen framgår att bl.a. domstolarna i sin verksamhet skall beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet. I 4 kap. rättegångsbalken finns bestämmelser om jäv mot domare, vilka också gäller för förvaltningsdomstolarnas del (jfr 41 § förvaltningsprocesslagen 1971:291). Enligt 4 kap. 13 § rättegångsbalken är en domare jävig i en rad olika situationer som räknas upp där. Även om domaren inte är jävig enligt någon av de i paragrafen särskilt uppräknade jävsgrunderna, såsom släktskap eller tidigare befattning med ett ärende, kan denne vara jävig därför att det föreligger någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet för hans opartiskhet i målet.

Riksdagen har nyligen behandlat proposition 2000/01:147 Offentliganställdas bisysslor. I propositionen fann regeringen det inte vara motiverat med några särskilda regler för domares bisysslor. Enligt regeringens uppfattning är ett effektivare sätt att komma till rätta med situationer där förtroendeskadligheten kan aktualiseras, än att uppställa ett generellt förbud mot bisysslor, bl.a. att ha verkningfulla jävsregler. Väl utvecklade sådana regler ansåg regeringen redan finns. Riksdagen hade inte någon annan uppfattning (bet. 2001/02:AU2, rskr. 38).

Inte heller utskottet kan se annat än att gällande bestämmelser om jäv får anses vara ändamålsenligt utformade. Motionerna 2000/01:Ju807 och 2000/01:Ju823 bör avslås.

Ombudsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår, med hänvisning till pågående beredningsarbete, att riksdagen avslår ett motionsyrkande om att genomföra Advokatkommitténs förslag. Vidare föreslår utskottet att riksdagen avslår ett yrkande om att begränsa den tilltalades rätt att välja offentlig försvarare liksom ett yrkande om barns rätt till juridiskt biträde. Slutligen avstyrker utskottet bifall till motionsyrkanden om att skärpa redovisningskraven för advokater. Såvitt gäller sistnämnda fråga, jämför reservation 12 (mp).

Advokatkommittén

Advokatkommittén har på regeringens uppdrag utrett Advokatsamfundets disciplinverksamhet samt tillsynen över advokatverksamheten i övrigt. Kommittén överlämnade i mars 1999 sitt betänkande Tillsyn över advokater m.m. (SOU 1999:31). I betänkandet föreslår kommittén bl.a. att Justitiekanslerns tillsyn över advokatväsendet skall upphöra. En annan ordning som garanterar tillfredsställande tillsyn över och insyn i samfundets verksamhet måste då tillskapas enligt kommittén. Kommittén har därför övervägt olika metoder att stärka det allmännas inflytande över tillsynen över advokatväsendet. Kommit-

tén anser att detta syfte kan tillgodoses genom att det föreskrivs att ordföranden i disciplinnämnden skall vara eller ha varit ordinarie domare. Nämnden skall i övrigt bestå av sju advokater och tre offentliga representanter; advokaterna förblir alltså i majoritet i nämnden. Kommittén föreslår vidare att disciplinnämndens sammansättning regleras i rättegångsbalken. Vissa ändringar i möjligheterna att överklaga nämndens beslut föreslås också.

Advokatkommitténs betänkande har remissbehandlats och bereds i Justitiedepartementet.

I motion 2000/01:Ju822 (s) begärs att Advokatkommitténs förslag – med vissa i motionen angivna justeringar och tillägg – skall genomföras. Motionärerna anser därför att regeringen snarast bör återkomma med en proposition till riksdagen.

Beredningsarbetet bör enligt utskottets mening inte föregripas och utskottet avstyrker bifall till motion 2000/01:Ju822.

Förordnande av offentlig försvarare

I motion 2000/01:Ju811 (m) krävs att en tilltalad i mindre utsträckning än i dag skall kunna välja offentlig försvarare; endast advokat i det hovrättsområde där brottet begicks skall kunna förordnas.

Offentlig försvarare utses av rätten i vissa i rättegångsbalken angivna situationer. Är den misstänkte anhållen eller häktad skall offentlig försvarare sålunda förordnas om den misstänkte begär det. Offentlig försvarare skall också på begäran förordnas för den som är misstänkt för ett brott, för vilket inte är stadgat lindrigare straff än fängelse i sex månader. Offentlig försvarare skall därutöver förordnas om den misstänkte är i behov av försvarare med hänsyn till utredningen om brottet eller om försvarare behövs med hänsyn till att det är tveksamt vilken påföljd som skall väljas och det finns anledning att döma till annan påföljd än böter eller villkorlig dom eller sådana påföljder i förening. Detsamma gäller om det i övrigt föreligger särskilda skäl med hänsyn till den misstänktes personliga förhållanden eller till vad målet rör (21 kap. 3 a § rättegångsbalken).

Till offentlig försvarare skall förordnas advokat, som finnes lämplig därtill. Har den misstänkte föreslagit någon som är behörig att vara offentlig försvarare skall denne förordnas om inte anlitaandet av honom eller henne skulle medföra avsevärt ökade kostnader eller annars särskilda skäl föranleder annat (21 kap. 5 § rättegångsbalken).

Av förarbetena till rättegångsbalken framgår att den misstänkte bör tillerkännas ett visst inflytande i fråga om valet av försvarare. Processlagberedningen framhöll att det är av vikt att den misstänkte erhåller någon till försvarare för vilken han hyser förtroende. Har den misstänkte föreslagit någon till försvarare som är behörig att motta uppdraget bör därför avvikelser från förslaget inte ske, med mindre särskilda omständigheter föranleder det. Sådan omständighet kan vara att den föreslagne är bosatt på avlägsen ort och att anlitaandet av honom därför skulle medföra avsevärt ökade kostnader för

statsverket eller att han med hänsyn till sitt förhållande till saken finnes olämplig (NJA II 1943 s. 285).

Utskottet anser att de gällande bestämmelserna – liksom motiven till dessa – är väl avvägda och avstyrker bifall till motion 2000/01:Ju811.

Barns rätt till juridiskt biträde

I motion Ju332 (s) anføres att barn bör ha rätt till offentligt biträde i sådana fall där barnet och föräldrarna har motstridiga intressen och föräldrarna överklagar ett beslut om omhändertagande av barnet.

I mål och ärenden angående bl.a. omhändertagande av barn skall offentligt biträde förordnas för den som åtgärden avser samt för dennes vårdnadshavare, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Behövs offentligt biträde både för den unge och för dennes vårdnadshavare förordnas gemensamt biträde om det inte finns motstridiga intressen mellan dem (39 § lagen 1990:52 med särskilda bestämmelser om vård av unga). Den som är förordnad som offentligt biträde enligt ovan för någon som är under 15 år, utan att samtidigt vara biträde för vårdnadshavaren, är utan särskilt förordnande den unges ställföreträdare i det mål eller ärende som förordnandet avser (36 § andra stycket samma lag).

Utskottet kan inte finna annat än att barn har rätt till biträde i sådana mål eller ärenden som avses i motion Ju332 och avstyrker bifall till motionen.

Ombudsarvoden

I ett antal motioner föreslås olika åtgärder för att skärpa redovisningskraven för advokater, i första hand för dem som anlitas för olika offentliga uppdrag. I motionerna 2000/01:Ju401 (–) krävs sålunda att det i författning skall regleras att kvitton normalt skall krävas för arbete utfört av offentlig försvarare eller rättshjälpsbiträde. I motionerna 2000/01:Ju402 och Ju356 (båda s) krävs en översyn av de rutiner domstolarna tillämpar för att analysera och värdera framställda anspråk och liknande krav framställs i motion 2000/01:Ju405 (mp). I motion 2000/01:Ju821 (m), slutligen, föreslås ändringar i rättegångsbalken också de i syfte att möjliggöra en mer specificerad framställan om arvode. I de aktuella motionerna tas sikte närmast på sådana ersättningar som skall utgå av allmänna medel.

Ett rättshjälpsbiträde har rätt till skälig ersättning för arbete, tidsspillan och utlägg som uppdraget har krävt. Ersättningen för arbete skall bestämmas med utgångspunkt i den tidsåtgång som är rimlig med hänsyn till uppdragets art och omfattning och med tillämpning av en timkostnadsnorm som fastställs av regeringen. Avvikelse från timkostnadsnormen är möjlig om den skicklighet och den omsorg som uppdraget har utförts med eller andra omständigheter av betydelse ger anledning till det (27 § rättshjälpslagen 1996:1619). Motsvarande bestämmelser finns för offentliga försvarare (21 kap. 10 § rättegångsbalken och förordning 1997:406 om offentlig försvarare m.m.).

För handläggningen i såväl tvistemål som brottmål gäller att arvode till ombud eller offentlig försvarare skall framställas innan handläggningen avslutas, t.ex. i slutet av en huvudförhandling. Härvid skall uppges vari kostnaden består, dock uppställs inte något krav på verifikation av de angivna kostnaderna. Om yrkandet om ersättning inte har lagts fram inom den angivna tiden kan anspråk inte framställas senare (18 kap. 14 § och 31 kap. 9 § rättegångsbalken). Rätten prövar ersättningsanspråket i samband med domen eller det slutliga beslutet i målet eller ärendet.

Det är enligt utskottets mening av stor betydelse för tilltron till inte bara advokatkåren utan också rättsväsendet i stort att de ersättningar som utgår framstår som rimliga och väl motiverade. Det är därför viktigt att domstolarna granskar de kostnadsräkningar som lämnas i t.ex. brottmål. Det finns enligt utskottets mening inte något behov av att riksdagen nu tar något initiativ i frågan. Motionerna 2000/01:Ju401, 2000/01:Ju402, 2000/01:Ju405, 2000/01:Ju821 och Ju356 bör avslås.

Obligatorisk häktning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden om att reglerna för obligatorisk häktning skall utvidgas. Jämför reservation 13 (m).

I motionerna 2000/01:Ju928, Ju449 och A228 (samtliga m) begärs att reglerna för s.k. obligatorisk häktning skall ändras så att häktning skall ske även för försök – och även andra förbrott – till brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år. Förslaget tar bl.a. sikte på s.k. överfallsvåldtäkter.

I 24 kap. rättegångsbalken finns bestämmelser om häktning. Enligt 24 kap. 1 § får den som på sannolika skäl är misstänkt för ett brott, för vilket är föreskrivet fängelse i ett år eller däröver, under vissa förutsättningar häktas. Häktning får dock inte ske om straffet i det konkreta fallet kan antas bli böter. Är för brottet inte föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, skall häktning ske, om det inte är uppenbart att skäl till häktning saknas (s.k. obligatorisk häktning).

Av sistnämnda bestämmelse följer att häktning som huvudregel skall ske av den som på sannolika skäl är misstänkt för t.ex. våldtäkt eller grov våldtäkt.

Straff för försök till brott bestäms enligt 23 kap. 1 § andra stycket brottsbalken högst till vad som gäller för fullbordat brott och får inte sättas under fängelse, om lägsta straff för det fullbordade brottet är fängelse i två år eller däröver. Försök till våldtäkt omfattas alltså inte av regeln om obligatorisk häktning.

Vid behandlingen av yrkanden av i huvudsak motsvarande innebörd som de nu behandlade anförde utskottet våren 2000 att häktning för försök till våldtäkt kan ske bl.a. om det föreligger risk för att gärningsmannen begår nya brott av samma slag. Några nya lagstiftningsåtgärder ansåg utskottet inte vara påkallade (bet. 1999/2000:JuU23 s. 11 f).

Utskottet har inte någon annan uppfattning i dag och avstyrker bifall till motionerna 2000/01:Ju928, Ju449 och A228 i här behandlade delar.

Strafföreläggande

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår ett motionsyrkande om att låta strafföreläggande avse även fängelse. Enligt utskottets mening vore det olämpligt bl.a. ur rättssäkerhetssynpunkt. Jämför reservation 14 (fp).

I motion Ju450 (fp) begärs en möjlighet att låta strafföreläggande avse även fängelse.

Strafföreläggande är en summarisk process i vilken åklagaren kan lagföra brott som hör under allmänt åtal. Reglerna om strafföreläggande finns i 48 kap. rättegångsbalken och i strafföreläggandekungörelsen (1970:60).

Strafföreläggande innebär att den misstänkte till godkännande omedelbart eller inom viss tid föreläggs ett bötesstraff efter vad åklagaren anser att brottet bör föranleda. Strafföreläggande får vidare avse villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter i fall då det är uppenbart att rätten skulle döma till sådan påföljd. Detta gäller dock inte för brott som har begåtts av någon som inte fyllt 18 år eller om det finns anledning att förena den villkorliga domen med föreskrift om samhällstjänst. Vidare kan ett strafföreläggande också omfatta ett enskilt anspråk som avser betalningsskyldighet.

Är ett brott förenat med egendoms förverkande eller annan sådan särskild rättsverkan i form av avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond, skall också den särskilda rättsverkan föreläggas den misstänkte till godkännande. Detsamma gäller kostnad för blodprovstagning och blodundersökning som avser den misstänkte och som har gjorts för utredning om brottet.

Ett strafföreläggande utfärdas av åklagare. Strafföreläggandet eller ett skriftligt besked om dess innehåll skall lämnas eller sändas till den misstänkte för godkännande. Har ett strafföreläggande godkänts, gäller det som lagkraftvunnen dom. Godkänner den misstänkte inte föreläggandet, skall åtal normalt väckas. Ett godkännande som sker sedan åklagaren utfärdat stämning eller stämningsansökan är utan verkan.

Utskottet har tidigare haft att ta ställning till motionsyrkanden motsvarande det nu framställda. Efter en grundlig redovisning av de gällande bestämmelserna på området – och motiven för dessa – våren 2000 framstod det enligt utskottets mening som klart olämpligt att utvidga tillämpningsområdet för strafföreläggande på det sätt motionärerna begärt. Utskottet anförde att här

inte bara bör framhållas att det från rättssäkerhetssynpunkt framstår som oacceptabelt att frihetsberövande skulle kunna ske utan domstolsprövning utan också att allvaret i en gärning som förskyllt fängelse bör inskräpas genom lagföring inför domstol. Härtill kommer, fortsatte utskottet, att det framstår som principiellt felaktigt att i ännu ett avseende ge en åklagare större möjlighet att bestämma påföljd än vad som tillkommer en ensam lagfare domare. Utskottet avstyrkte motionsyrkandet (bet. 1999/2000:JuU18 s. 4 f) och vidhöll denna sin inställning våren 2001 (bet. 2000/01:JuU32 s. 17).

Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan och avstyrker bifall till motion Ju450 i här behandlad del.

Åtalsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden som rör åtalsrättens omfattning. Jämför reservation 15 (kd). Vidare föreslår utskottet att riksdagen avslår ett motionsyrkande om att åtalsunderlåtelse inte skall kunna ges den som begår brott i avvaktan på att verkställa en tidigare ådömd påföljd. Vad gäller sistnämnda fråga, jämför reservation 16 (m).

Åtalsrätt

I motion A228 (m) begärs att förolämpning skall falla under allmänt åtal.

Alla brott, som inte uttryckligen är undantagna, hör enligt 20 kap. 3 § rättegångsbalken under allmänt åtal. Att ett brott faller under allmänt åtal innebär att målsäganden inte behöver ange brottet till åtal för att åklagaren skall väcka åtal.

I brottsbalken är ärekränkingsbrotten i 5 kap. undantagna från allmänt åtal. Det innebär att förtal och förolämpning inte får åtalas av annan än målsäganden. Detta gäller dock inte undantagslöst. Ärekränkingsbrotten faller även de under allmänt åtal om målsäganden angivit brottet till åtal *och* åtal av särskilda skäl anses påkallat ur allmän synpunkt (5 kap. 5 § brottsbalken). Åklagaren får då åtala för förtal och grovt förtal, förolämpning mot någon i eller för hans eller hennes myndighetsutövning, förolämpning mot någon med anspelning på hans eller hennes ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse, eller förolämpning mot någon med anspelning på hans eller hennes homosexuella läggning.

Utskottet, som anser att de gällande bestämmelserna är ändamålsenligt utformade, avstyrker bifall till motion A228 i nu behandlad del.

I motion Ju288 (kd) anförs att den som är senildement och som utsätts för förolämpning inte har möjlighet att själv anmäla brottet till åtal. Enligt motionären bör lagstiftningen ändras så att ett ombud för den demente skall kunna anmäla ett sådant brott.

I 20 kap. 14 § rättegångsbalken finns bestämmelser om i vilka fall annan än målsäganden kan ange eller åtala brott. Bestämmelserna innehåller inte någon uttrycklig reglering av den situationen att någon på grund av hög ålder eller sjukdom saknar möjlighet att ange ett brott som rör hans eller hennes person till åtal.

Med anledning av en riksdagsfråga motsvarande den nu väckta motionen svarade justitieministern i september 2000 att han kommer att följa rättstillämpningen på området och i lämpligt sammanhang ta upp frågan om det finns behov av lagändring i detta hänseende (riksdagsfråga 2000/01:1616). Mot bakgrund härav anser utskottet att motion Ju288 inte kräver någon riksdagens åtgärd. Utskottet avstyrker bifall till densamma.

Åtalsunderlåtelse

I motion 2000/01:Ju711 (m) begärs att åtalsunderlåtelse inte skall få medges för brott som en person begår i avvaktan på att ett tidigare ådömt fängelsestraff skall verkställas.

Enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken får åklagare i vissa fall besluta att underlåta åtal för brott. Åtalsunderlåtelse får meddelas under förutsättning att något väsentligt allmänt eller enskilt intresse inte åsidosätts bl.a. om den misstänkte begått annat brott och det utöver påföljden för detta brott inte krävs påföljd med anledning av det föreliggande brottet.

Det finns enligt utskottets mening vare sig ur processekonomisk eller med hänsyn till den enskildes tillrättaförande skäl att begränsa möjligheten att meddela åtalsunderlåtelse i här aktuella fall. Utskottet finner sålunda att de gällande bestämmelserna är väl avvägda och anser att motion 2000/01:Ju711 bör avslås.

Vittnen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår – med hänvisning till pågående arbete – att riksdagen avslår motionsyrkanden om stöd till vittnen. Vidare föreslår utskottet att riksdagen avslår yrkanden om att vittnen skall få vara anonyma liksom att det i svensk rätt skall införas ett system med s.k. kronvittnen. Jämför reservationerna 17 (kd, fp) och 18 (fp).

Vittnesstöd

I några motioner tas upp frågor om stöd till vittnen. I motionerna Ju341 och Ju394 (båda kd) samt i motion Ju450 (fp) begärs att det skall finnas vittnesstöd i alla domstolar; i Ju394 anser motionärerna att detta bör gälla före år 2004. I motion Ju394 understryks vidare vikten av att domstolslokalerna är anpassade till vittnens och brottsoffers särskilda behov.

I propositionen 2000/01:79 Stöd till brottsoffer redovisade regeringen som målsättning att det vid samtliga tingsrätter och hovrätter skulle finnas vittnesstöd inom tre år. I juni 2001 fick Brottsoffermyndigheten regeringens uppdrag att tillsammans med Domstolsverket ta fram en plan för hur det målet skall kunna uppnås samt att medverka till att vittnesstödsverksamheten anordnas vid de orter där sådan verksamhet ännu inte bedrivs. Uppdraget redovisades i januari 2002 i rapporten Vittnesstöd – En kartläggning av vittnesstödsverksamheten vid landets tingsrätter och hovrätter hösten 2001. I rapporten redovisas en kartläggning av omfattningen av vittnesstöd vid landets domstolar. Kartläggningen visar att vittnesstöd i dag finns vid omkring hälften av landets allmänna domstolar.

I rapporten redovisas också en handlingsplan, uppdelad i etapper, över hur regeringens mål skall uppnås. Någon exakt tidpunkt för inrättandet av vittnesstöd vid de olika domstolarna har inte föreslagits i handlingsplanen utan snarare ett rullande schema där domstolar med goda förutsättningar för inrättande av verksamheten kommer att erhålla erbjudande om inrättande av vittnesstöd under år 2002. Under den första etappen, som inleds under våren 2002, kommer sju av landets tingsrätter att erhålla erbjudande om inrättande av vittnesstödsverksamhet. Detta gäller tingsrätterna i Alingsås, Eskilstuna, Gävle, Huddinge, Mariestad, Solna samt Stockholms tingsrätt. Parallellt med detta arbete kommer inledande kontakter att tas med nästa grupp domstolar som bedöms stå på tur. Därefter fortsätter en liknande utveckling till dessa att samtliga domstolar har inrättat vittnesstödsverksamhet. Inför den slutliga redovisningen av vittnesstödsverksamheten år 2004 kommer viss utvärdering att göras och också en kontroll för att få bekräftelse på att alla domstolar då har tillgång till vittnesstöd.

Här kan också nämnas att domstolslokalernas utformning är föremål för en kontinuerlig översyn och vid ombyggnader beaktas alltid behovet av särskilda väntrum för målsägande och vittnen.

Utskottet behandlade liknande yrkanden om skydd och stöd för vittnen senast våren 2001 (bet. 2000/01:JuU20 s. 21 f). Utskottet fann att motionsönskemålen med hänsyn till det pågående arbetet, och då särskilt det som bedrevs av Domstolsverket, fick anses vara tillgodosedda och föreslog att riksdagen skulle avslå yrkandena.

Utskottet konstaterar att arbetet med införandet av vittnesstödsverksamhet i samtliga domstolar nu påbörjats och skall slutredovisas år 2004. Härmed får motionerna Ju341, Ju394 och Ju450 i här behandlade delar anses vara tillgodosedda.

I motion Ju385 (m) tas frågan om finansiering av vittnesstödsverksamheten upp. Enligt motionären bör staten ta ansvaret för denna.

Utskottet uttalade i det ovan nämnda betänkandet 2000/01:JuU20 att verksamheten med vittnesstöd bör bedrivas på ideell basis så att de organisatoriska lösningarna kan variera efter lokala behov och förutsättningar (s. 22 f). Utskottet kunde därför inte ställa sig bakom en då aktuell motion om statligt administrativt stöd.

Det finns enligt utskottets mening inte anledning att nu inta någon annan ståndpunkt. Motion Ju385 bör avslås.

I sammanhanget kan också nämnas att regeringen i november 1999 gav Rikspolisstyrelsen i uppdrag att i samverkan med Riksåklagaren, Domstolsverket, Kriminalvårdsstyrelsen och Brottsoffermyndigheten utarbeta ett nationellt handlingsprogram för skydd av vittnen, målsägande och andra bevispersoner.

Uppdraget redovisades i en rapport i december 2000. Det nationella skyddsprogrammet föreslås innehålla fyra skyddsnivåer där den högsta innebär omlokalisering och identitetsbyte. Enligt förslaget bör det vidare finnas ett basutbud av åtgärder, bl.a. skyddat boende, tekniska åtgärder och en kontaktorganisation. Det sistnämnda går ut på att varje polismyndighet eller kriminalvårdsmyndighet bör ha en intern organisation för programmet som ger möjlighet för en bevisperson till kontakt med polisen dygnet runt. Det nationella handlingsprogrammet bör enligt förslaget regleras i en ny lag om skydd för bevispersoner.

Regeringen beslutade i december 2001 direktiv till en särskild utredare med uppgift att utforma ramen för ett program till skydd för bevispersoner m.fl. och föreslå den lagstiftning som behövs. Förslaget skall utformas med utgångspunkt i Rikspolisstyrelsens rapport och redovisas senast den 1 september 2003 (dir. 2001:107).

Anonymitet för vittnen

I motion Ju434 (kd) begärs en utredning av frågan om vittnen bör få vara anonyma.

Utskottet behandlade frågan om anonymitet för vittnen några gånger i början av 1990-talet. Sammanfattningsvis ansåg utskottet det inte vara möjligt att genomföra några genomgripande ändringar av de gällande principerna om parts insyn i de förhållanden som kan läggas till grund för en domstols eller myndighets avgörande. Utskottet pekade också på att Europadomstolen avvisat möjligheten att använda anonyma vittnen under hänvisning till att den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna inte tillåter detta. De då aktuella yrkandena om att införa anonymitet för vittnen avslogs (bet. 1992/93:JuU6 s. 7 f, 1993/94:JuU4 s. 19 f och 1993/94:JuU25 s. 21 f).

Frågan om anonymitet för vittnen har härefter varit föremål för överväganden av Brottsofferutredningen. I sitt betänkande Brottsoffer – Vad har gjorts? Vad bör göras? (SOU 1998:40) har utredningen sålunda övervägt att införa en ordning med möjlighet för bevispersoner att under vissa förutsättningar få vara anonyma i förhållande till den tilltalade (s. 320 f). Vid övervägandena beaktade utredningen att de undersökningar som gjorts visat att hot och andra övergrepp mot målsägande och vittnen förekommer relativt sällan och inte har ökat i någon större omfattning samt att de övergrepp som förekommer främst riktas mot personer som den tilltalade har en relation till. Vidare beaktade utredningen att försvararen hamnar i en konfliktsituation

gentemot sin klient genom att han måste förtiga identitetsuppgifter som han fått kännedom om under förhören med målsäganden eller vittnet. Mot bakgrund av dessa omständigheter och det förhållandet att principen om offentlighet och parts rätt till fullständig insyn inte bör åsidosättas utan mycket starka skäl fann utredningen då inte motiverat att föreslå en ordning med anonymitet för målsägande och vittnen. Något sådant förslag har inte heller lagts fram av regeringen.

Utskottet ser inte skäl att på nytt utreda frågan om anonymitet för vittnen. Motion Ju434 bör avslås.

Kronvittnen

I motionerna 2000/01:Ju933 (–, fp) och Ju450 (fp) begärs att möjligheten att införa ett system med s.k. kronvittnen i svensk rätt bör utredas.

Med kronvittnen förstås att en person som begått brott slipper straff eller får ett lindrigare straff för att han lämnar uppgifter till polisen som är avgörande betydelse för att ett brott klaras ut.

I vissa andra länder finns en sådan möjlighet. Svensk lagstiftning medger emellertid inte en sådan ordning. Enligt bestämmelserna i rättegångsbalken får man under ett förhör inte använda löften eller förespeglingar om särskilda förmåner för att framkalla bekännelser eller uttalanden i viss riktning (23 kap. 12 § rättegångsbalken). Bestämmelsen avser att garantera bl.a. att uppgifterna lämnas utan påtryckning och är de som den hörde kan förväntas vidhålla under en framtida rättegång.

1998 års narkotikakommission ansåg i sitt slutbetänkande Vägvalet – Den narkotikapolitiska utmaningen (SOU 2000:126) att det inte bör införas något system med kronvittnen i svensk rätt (s. 198). I sin diskussionspromemoria nr 11, Kontroll av den illegala handeln – åtgärder för att begränsa tillgången på narkotika, anförde kommissionen bl.a. att möjligheterna att få mildare straff i och för sig kanske skulle öka den misstänktes samarbetsvilja när det gäller att lämna uppgifter till polisen. Enligt kommissionen finns det emellertid starka betänkligheter mot en sådan ordning. Det kan t.ex. inte uteslutas att sanningshalten starkt måste ifrågasättas just av den anledningen att uppgifterna lämnats för att personen i fråga själv skall komma lindrigare undan. Narkotikakommissionen ansåg det finnas så starka principiella skäl mot att införa kronvittnen i svensk rätt att man bör avstå från det.

I en debatt i riksdagen den 30 november 2001 om EU-harmonisering av lagstiftning på de process-, straff- och polisrättsliga områdena uttalade justitieministern att det enligt hans mening inte bör införas ett system med kronvittnen i svensk rätt.

Inte heller utskottet är berett att förorda införandet av ett kronvitnessystem i svensk rätt och avstyrker bifall till motionerna 2000/01:Ju933 och Ju450 i nu behandlade delar.

Sakkunnigutlåtanden

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår en motion om att sakkunniga skall kunna anlitas i större utsträckning än i dag i mål som rör barn. Enligt utskottets mening finns i dag möjlighet för domstol att höra sakkunnig. Jämför reservation 19 (mp). Vidare avstyrker utskottet bifall till motionsyrkanden om legitimation för vittnespsykologer, utfärdande av § 7-intyg samt om förordnande av sakkunnig i hyresmål.

Sakkunnigförhör i mål som rör barn

I motion Ju301 (kd, m, v, c, fp, mp) begärs en utredning av frågan om hur sakkunniga skall kunna anlitas i större utsträckning än i dag i mål som rör barn.

Av bestämmelserna i 40 kap. rättegångsbalken framgår att om rätten finner det erforderligt att anlita sakkunnig för att pröva en fråga, vars bedömning kräver särskild fackkunskap, får rätten inhämta yttrande över frågan från myndighet eller tjänsteman eller annan som är satt att tillhandagå med yttrande i ämnet eller uppdra åt en eller flera för redbarhet och för skicklighet i ämnet kända personer att avge yttrande (1 §). Parterna bör få tillfälle att yttra sig innan sakkunnig utses; enas de om att anlita viss sakkunnig skall denne anlitas om han är lämplig och hinder inte möter (3 §). Vidare gäller bl.a. att en sakkunnig som avgivit skriftligt utlåtande också skall höras muntligen, om part yrkar det eller rätten annars finner det erforderligt (8 §). Om en part vill åberopa en sakkunnig gäller i huvudsak bestämmelserna om vittne (9 §). Motsvarande bestämmelser finns i 24 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) såvitt angår förvaltningsdomstolarna.

Reglerna innebär bl.a. att domstolarna i mål om vårdnad och umgänge normalt inhämtar yttrande från socialnämnden såväl i barnets som i båda föräldrarnas hemkommuner och att socialnämndens utredare hörs i rätten. Vidare finns det möjlighet för rätten att höra barnpsykiatrisk expertis eller inhämta ett skriftligt utlåtande från sådan expertis.

Utskottet kan inte se annat än att domstolar som har att handlägga mål och ärenden som rör barn också har en möjlighet att inhämta den sakkunskap som kan anses erforderlig i det enskilda ärendet. Motionsönskemålet är alltså tillgodosett genom gällande lagstiftning, och det saknas enligt utskottets mening anledning för riksdagen att ta något initiativ i frågan. Motion Ju301 bör avslås.

Legitimation för vittnespsykologer

I motion Ju303 (m) krävs att det införs legitimation för vittnespsykologer.

Vad gäller anlitan av psykologer som sakkunniga uppställs inte några särskilda kvalifikationskrav i de processuella bestämmelserna; psykologers

yrkesmässiga kvalifikationer bestäms av författningar på hälso- och sjukvårdens område. Skall sakkunnig förordnas av domstol, måste dock domstolen iakta att den sakkunnige uppfyller de allmänna krav på kompetens som uppställs i rättegångsbalken (se föregående avsnitt, 40 kap. 1 § rättegångsbalken). För sakkunnig, som åberopas av part, finns inga kvalifikationskrav uppställda; det torde i dessa fall vara en uppgift för domstolen att vid värderingen av den sakkunniges utlåtande söka bedöma hans kvalifikationer.

Utskottet har tidigare behandlat frågor kring anlitandet av psykologer inom rättsväsendet. Utskottet har därvid framhållit att huruvida en psykolog som anlitas som sakkunnig i ett mål eller ärende har erforderlig kompetens för sitt uppdrag är en fråga som måste bedömas av den myndighet eller domstol som anlitar honom. När det gäller psykologer som anlitas av domstol har utskottet ansett att det förtjänar att framhållas, att domstolen alltid måste avgöra målet på grundval av vad den finner bevisat och alltså aldrig kan vara bunden av en sakkunnigs uppfattning. Utskottet har dock framhållit att detta inte hindrar att psykologer, som anlitas av rättsväsendet som sakkunniga, bör vara väl skickade för sitt uppdrag. Något utredning om vilka kompetenskrav som bör ställas har utskottet inte funnit erforderlig (bet. 1997/98:JuU24 s. 21 f; se också bet. 1999/2000:JuU4 s. 17 f).

Utskottet har inte någon annan uppfattning i dag och avstyrker bifall till motion Ju303.

Utfärdande av § 7-intyg

I motion Ju217 (m) begärs att s.k. § 7-intyg alltid skall inhämtas i mål som rör brott där strafftiden överstiger två år.

Enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. får rätten, när det finns skäl till det, förordna en läkare att avge läkarintyg om en misstänkt under förutsättning att åtal har väckts i målet, den misstänkte har erkänt gärningen eller det finns sannolika skäl för misstanken att han begått brottet. Om rätten särskilt anger det i förordnandet skall intyget omfatta de medicinska förutsättningarna för att överlämna den misstänkte till rättspsykiatrisk vård utan särskild utskrivningsprövning (utvidgad undersökning). Annars tjänar § 7-intyget främst som underlag vid bedömningen om någon skall genomgå en rättspsykiatrisk undersökning.

Den gällande bestämmelsen ger enligt utskottets mening domstolen stora möjligheter att inhämta § 7-intyg då ett sådant intyg är befogat. Att inhämta § 7-intyg enbart på den grunden att det begångna brottet har ett visst straffvärde synes enligt utskottets mening inte leda till något bättre system än det som tillämpas i dag. Mot denna bakgrund anser utskottet att motion Ju217 skall avslås.

Sakkunnig i hyresmål

I motion Bo292 (kd) begärs att såväl hyresnämnd som hovrätt får tillgång till sakkunnig som hjälp vid bedömningen av vad parterna anför.

Hyresmål handläggs i första instans av hyresnämnd. En hyresnämnd får hålla förhör med sakkunnig om någon part begär det och förhöret är erforderligt för utredningen. Sådant förhör får dock inte hållas, om nämnden finner att bevisningen kan föras på annat sätt med avsevärt mindre besvär eller kostnad (19 a §).

Hyresnämndens beslut överklagas till Svea hovrätt som också är slutinstans. Svea hovrätt tillämpar vid handläggningen av överklagade hyresnämndsbeslut lagen (1994:831) om rättegången i vissa hyresmål i Svea hovrätt (hovrättslagen). Det finns inte något hinder mot att part åberopar sakkunnigförhör i hovrätten.

Som framgått är motionsönskemålet tillgodosett och motion Bo292 i här behandlad del bör avstyrkas. Här kan också nämnas att 1997 års hyreslagstiftningsutredning i ett delbetänkande föreslagit ett nytt system för prövning av hyres- och arrendemål (SOU 1999:15). Betänkandet har varit föremål för remissbehandling och bereds i Regeringskansliet.

Frågor om böter

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår ett motionsyrkande om att en tilltalad i brottmål skall lämna sina inkomstuppgifter under sanningsförsäkran. Vidare avstyrker utskottet bifall till motionsyrkanden om att utvidga möjligheterna att driva in böter från utländska fordonsförare. I sistnämnda fall hänvisas till en utredning med uppgift att se över denna fråga. Jämför reservation 20 (m, kd, c).

Uppgifter om inkomst under sanningsförsäkran

Dagsböter skall bestämmas till ett antal av minst 30 och högst 150. Varje dagsbot fastställs till ett visst belopp fr.o.m. 30 t.o.m. 1 000 kr efter vad som bedöms som skäligt med hänsyn till den tilltalades inkomst, förmögenhet, försörjningsbörda och ekonomiska förhållanden i övrigt. Om det finns särskilda skäl, får dagsbotens belopp jämkas. Minsta bötesbelopp är 450 kr (25 kap. 2 § brottsbalken).

Uppgifterna om den tilltalades ekonomiska förhållanden erhåller domstolen dels genom den personalia som kan ha inhämtats i målet, dels genom att tillfråga den tilltalade vid förhandlingen om dennes ekonomiska förhållanden.

I motion 2000/01:Ju819 (m) begärs att den tilltalade skall avge sina inkomstuppgifter under sanningsförsäkran.

Någon möjlighet att förelägga en tilltalad i ett brottmål att avge uppgifter under ed eller sanningsförsäkran finns inte. Utskottet kan inte heller se att det finns anledning att införa en sådan möjlighet. Motion 2000/01:Ju819 bör avslås.

Indrivning av böter

I motionerna Ju210 och Ju400 (båda m) samt motionerna T251 (c) och T470 (kd) begärs utvidgade möjligheter att driva in böter från utländska fordonsförare som begår trafikbrott i Sverige.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen haft att ta ställning till motionsyrkanden av liknande innebörd. Vid riksmötet 1997/98 uttalade utskottet att frågan om indrivning av böter vid trafikbrott borde ses över, bl.a. i ett EU-perspektiv. Det var av trafiksäkerhetsskäl angeläget att det fanns ett effektivt påföljdssystem även för utländska fordonsförare. Utskottet ansåg att regeringen borde utreda frågan, och vad utskottet anförde gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (bet. 1997/98:JuU24, rskr. 228).

Senast utskottet behandlade frågan var i betänkande 1999/2000:JuU4 (s. 17). Frågan var då under beredning i Regeringskansliet och utskottet underströk vikten av att resultatet av det utredningsarbete som riksdagen begärt skulle redovisas inom överblickbar tid. Utskottet ville emellertid inte föregripa det pågående beredningsarbetet och avstyrkte bifall till den då väckta motionen.

En särskild utredare har nu tillkallats med uppgift att överväga behovet av att ändra det svenska regelverket för att i större utsträckning än i dag förmå utländska förare – och i förekommande fall utländska fordonsägare – att betala böter och avgifter som har ålagts för förseelser mot trafiklagstiftningen. Om utredaren finner att det finns ett sådant behov skall denne föreslå lämpliga förändringar i regelverket. Utredningsuppdraget skall redovisas senast den 1 september 2002 (dir. 2001:50).

Utskottet välkomnar den nu tillsatta utredningen. Riksdagen bör emellertid inte föregripa detta arbete, och utskottet föreslår därför att motionerna Ju210 och Ju400 liksom motionerna T251 och T470 i här behandlade delar avslås.

Straffprocessuella tvångsmedel

Utskottets förslag i korthet

Mot bakgrund av att frågan om hemliga tvångsmedel för närvarande bereds i Regeringskansliet föreslår utskottet att riksdagen avstyrker ett antal motionsyrkanden som har anknytning till bl.a. frågan om buggning. Jämför reservationerna 21–24 (m, v, kd, c, mp). Utskottet avstyrker också ett yrkande om att lagreglera polisens användning av handmanövrerade TV-kameror. Jämför reservation 25 (v, mp). Vidare avstyrker utskottet bifall till motionsyrkanden om personella tvångsmedel samt beslag. Jämför reservationerna 26 (v) och 27 (fp) samt 28 (m, kd, c, fp).

Hemliga tvångsmedel

I några motioner behandlas frågor om hemliga tvångsmedel. I motionerna Ju237 (c) och Ju329 (kd) anser motionärerna att buggning bör tillåtas i kampen mot den grova brottsligheten. I motion Ju388 (v) begärs bl.a. en oberoende utvärdering av de hemliga tvångsmedlen, förbättrad statistik, en lagreglering av samtliga hemliga tvångsmedel liksom av användandet av s.k. överskottsinformation samt inrättande av ett oberoende kontrollorgan. I motion Ju232 (m) anser motionären att regeringen omgående bör lägga fram de förslag som rör hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning. Också i motion Ju407 (m) begärs lagstiftning på detta område.

I april 2000 presenterade regeringen en lagrådsremiss om hemlig avlyssning m.m. I remissen föreslog regeringen bl.a. att buggning skulle införas som ett nytt hemligt tvångsmedel, benämnt hemlig avlyssning, vid vissa typer av brott och under vissa förutsättningar. Vidare föreslog regeringen vissa utvidgningar av tvångsmedlen hemlig kameraövervakning, hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning. Här kan också nämnas att det enligt förslaget skulle införas ett system med offentliga ombud i ärenden om hemliga tvångsmedel i syfte att öka enskildas rättssäkerhet. Förslaget byggde på Buggningsutredningens betänkande Om buggning och andra hemliga tvångsmedel (SOU 1998:46) och remissbehandlingen av detsamma.

Lagrådet gjorde den bedömningen att hemlig avlyssning borde kunna godtas som nytt straffprocessuellt tvångsmedel med väsentligen det föreslagna tillämpningsområdet, om behovet är reellt och starkt. En förutsättning var dock enligt Lagrådet att tvångsmedelsanvändningen var förenad med tillräckliga rättssäkerhetsgarantier. Här pekade Lagrådet på svagheter i remissförslaget bl.a. såvitt gällde systemet med offentliga ombud.

En särskild fråga var behandlingen av s.k. överskottsinformation, dvs. uppgifter om t.ex. andra brott än det som föranlett tvångsmedlet. Den stora bristen i remissen ansåg Lagrådet vara avsaknaden av en utförligare reglering angående behandlingen av överskottsinformation. Lagrådet framhöll särskilt att denna fråga måste lösas; detta var enligt Lagrådet en förutsättning för att en lagstiftning om buggning skulle kunna godtas.

Utskottet behandlade motionsyrkanden motsvarande de nu väckta i våras. Då anmärktes att den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet pågick inom Justitiedepartementet. Bland annat skulle frågan om en lagreglering av överskottsinformation utredas (bet. 2000/10:JuU32 s. 12 f).

Inom Justitiedepartementet pågår nu den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet.

Enligt utskottets mening bör det pågående beredningsarbetet inte föregripas. Motionerna Ju232 och Ju407 liksom motionerna Ju237, Ju329 och Ju388 i nu behandlade delar bör avslås.

Handmanövrerade TV-kameror

Lagen om hemlig kameraövervakning omfattar endast dolda fjärrstyrda TV-kameror, andra optisk-elektroniska instrument eller därmed jämförbara utrustningar, dvs. kameror som inte manövreras på platsen (prop. 1995/96:85 s. 39). Detta innebär att det enligt gällande rätt står polisen fritt att använda s.k. handmanövrerade TV-kameror, vare sig de är dolda eller inte. Något positivt lagstöd för en sådan åtgärd finns å andra sidan inte.

I motion Ju271 (v) begärs att polisens möjligheter att använda handmanövrerade kameror skall lagregleras.

Buggningsutredningen ansåg i sitt betänkande att det kan ifrågasättas om det från integritetssynpunkt är någon större skillnad mellan användningen av fjärrstyrda TV-kameror och handmanövrerade TV-kameror. Det finns enligt utredningen visserligen skäl som kan tala för att integritetsintrånget blir större med fjärrstyrda TV-kameror, t.ex. är en sådan kamera mer effektiv och innebär ökade möjligheter för den som använder utrustningen att undgå upptäckt och därmed vara anonym för den som utsätts för övervakningen. För den övervakade är det enligt utredningen dock troligt att det är tämligen likgiltigt om övervakningen sker med en fjärrstyrd TV-kamera eller en handmanövrerad TV-kamera. Integritetsintrånget torde vara i princip detsamma (SOU 1998:46 s. 350).

Enligt Buggningsutredningen finns det skäl som talar för att även användningen av dolda handmanövrerade TV-kameror borde ges en rättslig reglering. Utredningen konstaterade dock att det var en fråga som inte omfattades av dess direktiv. I stället nöjde sig Buggningsutredningen med att påpeka att det kan finnas en risk för att denna, icke lagreglerade, användning står i strid med artikel 8 i Europakonventionen. Avslutningsvis framhöll utredningen att det kan finnas anledning att se över denna fråga i ett större sammanhang, varvid även den polisiära användningen av kikare, stillbildskameror, etc. borde tas upp.

Enligt vad utskottet inhämtat avser Justitiedepartementet överväga frågan om ytterligare lagregleringar av polisens arbetsmetoder. Polisens användning av handmanövrerade kameror kommer då att aktualiseras. Härigenom får frågan enligt utskottets mening vara omhändertagen, och motion Ju271 i denna del bör avslås.

Personella tvångsmedel samt beslag

I motion So614 (fp) begärs en utredning av förhållandet och gränsdragningen mellan kroppsvisitation, kroppsbesiktning, ytlig kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning. I motionerna 2000/01:Ju801 och Ju271 (båda v) begärs att skyddsvisitationer enligt polislagen av kvinnor skall få utföras endast av kvinnliga poliser.

Bestämmelser om kroppsvisitation och kroppsbesiktning i brottsutredande syfte finns i 28 kap. 11–13 §§ rättegångsbalken.

Med kroppsvisitation avses en undersökning av kläder och annat som någon bär på sig samt av väskor, paket och andra föremål som någon har med sig. Med kroppsbesiktning avses undersökning av människokroppens yttre och inre samt tagande av prov från människokroppen och undersökning av sådana prov.

Förutom de båda begreppen kroppsvisitation och kroppsbesiktning används i vissa andra författningar än rättegångsbalken också begreppen yttlig kroppsvisitation, som endast innebär en summarisk undersökning av någons kläder. Till den lindrigare formen av kroppsbesiktning, yttlig kroppsbesiktning, brukar hänföras en granskning av de synliga delarna av kroppen (SOU 1995:47 s. 90).

Kroppsvisitation eller kroppsbesiktning av en kvinna får inte verkställas eller bevitnas av någon annan än en kvinna, läkare eller legitimerad sjuksköterska. Kroppsvisitation som enbart innebär att föremål som en kvinna har med sig undersöks och kroppsbesiktning som enbart innebär att blodprov eller alkoholutandningsprov tas får dock verkställas och bevitnas av en man.

I 19 § polislagen (1984:387) finns regler om sådan kroppsvisitation som inte syftar till att utreda brott. En polisman som med laga stöd griper eller annars omhändertar eller avlägsnar någon får således, i anslutning till ingripandet, kroppsvisitera denne i den utsträckning som är nödvändig av säkerhetsskäl för att vapen eller andra farliga föremål skall kunna tas om hand. En sådan visitation skall enligt förarbetena till polislagen begränsas till en summarisk undersökning av den omhändertagnes kläder i syfte att kontrollera att han inte bär på sig vapen eller några andra farliga föremål (prop. 1983/84:111 s. 120). I anslutning till ett ingripande får en polisman också kroppsvisitera den som skall gripas, omhändertas eller avlägsnas om det är nödvändigt för att dennes identitet skall kunna fastställas.

Någon bestämmelse motsvarande den om kroppsvisitation enligt rättegångsbalkens regler av en kvinna finns inte i polislagen.

Mot bakgrund av att de flesta regler om bl.a. beslag, kroppsvisitation och kroppsbesiktning kvarstår oförändrade sedan rättegångsbalkens tillkomst fick den s.k. Polisrättsutredningen i början av 1990-talet i uppdrag att se över dessa bestämmelser. Utredningen lämnade i sitt slutbetänkande Tvångsmedel enligt 27 och 28 kap. RB samt polislagen (SOU 1995:47) en utförlig redogörelse för gällande bestämmelser, för tillämpningen av desamma liksom för sina överväganden i olika frågor.

Såvitt angår bestämmelserna om kroppsvisitation och kroppsbesiktning föreslog utredningen några mindre justeringar av begreppen. Också polislagens bestämmelse om skyddsvisitation var föremål för Polisrättsutredningens överväganden. Någon förändring föreslogs emellertid inte här.

Polisrättsutredningens betänkande, som remissbehandlats, har inte lett till något regeringens förslag. Frågorna om kroppsvisitation och kroppsbesiktning övervägs nu vidare i Justitiedepartementet. Detta är också fallet med bestämmelserna om beslag. Som framgått ovan var även dessa föremål för Polisrättsutredningens överväganden.

I motion 2000/01:Ju806 (m) begärs att beslag skall få ske i större utsträckning än vad som är möjligt i dag.

Utskottet kan konstatera att de frågor som tagits upp i motionerna relativt nyligen varit föremål för utredning. Frågorna är inte slutligt beredda i Rege- ringskansliet, och denna beredning bör enligt utskottets mening inte föregri- pas. Såvitt gäller frågan om skyddsvisitation av kvinnor vill utskottet för egen del anmärka att det inte torde vara möjligt att avstå från en sådan visitation vid ett ingripande. Det är enligt utskottets mening inte rimligt att polisen skall avstå från en visitation – eller i förlängningen ett ingripande – på den grunden att det inte finns en kvinnlig polis närvarande.

Utskottet föreslår att motionerna 2000/01:Ju801 och 2000/01:Ju806 liksom motionerna Ju271 och So614 i nu behandlade delar avslås.

Kameraövervakning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkanden om att tillåta kame- raövervakning i taxibilar och vid gränsövergångarna i Skåne. Skälet härför är att en utredning nyligen tillsatts för att se över dessa frå- gor. Jämför reservation 29 (m, kd, c).

I motionerna Ju278 (mp) och Ju389 (kd) efterfrågas en lagreglering som innebär bättre möjligheter att få tillstånd att använda övervakningskameror i taxibilar. I motion Ju440 (s) anförs att kameraövervakning bör finnas vid gränsövergångarna kring hamnar och brofästen i Skåne. I båda fallen avser kameraövervakningen att förhindra brott.

Utskottet har behandlat frågan om kameraövervakning i taxibilar tidigare, senast i ett betänkande om brottsförebyggande arbete i april 2001 (bet. 2000/01:JuU19 s. 10 f). För en utförlig redogörelse för gällande lagstiftning liksom för frågans tidigare behandling hänvisas dit. Utskottet avslog yrkanden motsvarande de nu aktuella med hänvisning till att regeringen aviserat en utvärdering av lagen om allmän kameraövervakning.

Den aviserade utredningen har nyligen tillsatts (dir. 2001:53). Enligt direk- tiven skall utredaren bl.a. undersöka om det är möjligt att utforma en ordning för kameraövervakning i taxibilar som är acceptabel ur integritetssynpunkt. Vidare skall utredaren ta ställning till om övervakningen av Öresundsbron – som i dag sker med stöd av tillstånd från Länsstyrelsen i Skåne län – helt eller delvis bör författningsregleras särskilt. Uppdraget skall redovisas senast den 31 december 2002.

Utskottet ser med tillfredsställelse att en särskild utredning nu tillsatts för att behandla frågan om kameraövervakning. Resultatet av utredningen bör inte föregripas, och utskottet föreslår att motionerna Ju278 och Ju440 liksom Ju389 i nu behandlad del avslås.

Reservationer

1. Svensk domstols behörighet (punkt 1)

av Alice Åström (v) och Sture Arnesson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju239.

Ställningstagande

För offren för krigsförbrytelser och andra grova kränkningar av mänskliga rättigheter är det viktigt att rättvisa skipas och att de drabbade ges upprättelse. Det är naturligtvis av största betydelse att de ansvariga ställs inför rätta och döms för sina brott. För att offren skall kunna gottgöras är det också viktigt att det finns möjligheter att driva en skadeståndsprocess mot förövarna. Vi ifrågasätter om de svenska reglerna om forum i tvistemål är tillräckliga i detta avseende. Regeringen bör därför ges i uppdrag att utreda möjligheterna att i de aktuella fallen utvidga rätten att föra talan om skadestånd i Sverige.

2. Rätten till domstolsprövning (punkt 2)

av Ingemar Vänerlöv (kd), Ragnwi Marcelind (kd) och Johan Pehrson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2001/02:Ju330 yrkande 8 och 2001/02:Ju450 yrkande 17.

Ställningstagande

Under senare år har möjligheten att få sin sak prövad i två instanser inskränkts. Samtidigt med denna utveckling har förenklingar i underrättsförfarandet införts, bl.a. har delgivningsförfarandet blivit mer summariskt. Enligt vår mening främjas inte rättssäkerheten av att prövningen i första instans blir enklare och mer summarisk samtidigt som möjligheten att få till stånd en överprövning minskar.

Inte minst gäller detta kravet på prövningstillstånd i brottmål. Även om påföljden stannar vid böter kan den som döms drabbas mycket hårt. Det är i högsta grad otillfredsställande att bara en instans prövar mål som kan få vittgående konsekvenser för den enskilde.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om att utöka möjligheterna till överprövning av domstolsavgöranden.

3. Generellt prövningstillstånd (punkt 3)

av Alice Åström (v) och Sture Arnesson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju246 yrkande 4.

Ställningstagande

Uppgifterna för hovrätterna och kammarrätterna är att överpröva riktigheten i de domar som tingsrätterna och länsrätterna meddelat. De har också att upprätthålla och utveckla praxis när det gäller straff, skadestånd och liknande. För att upprätthålla trovärdigheten och framför allt rättssäkerheten anser vi att generella prövningstillstånd för att tvister skall kunna prövas i kammarrätt och hovrätt inte bör införas. Riksdagen bör alltså ge regeringen till känna att den inte skall lägga fram något sådant förslag.

4. Offentlighet vid domstol (punkt 5)

av Alice Åström (v) och Sture Arnesson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2001/02:Ju246 yrkande 5.

Ställningstagande

Det finns i dag uppgifter om att domstolarna i allt större utsträckning håller förhandlingar inom stängda dörrar. En sådan utveckling riskerar enligt vår mening att urholka förtroendet för domstolarna genom att möjligheterna till insyn minskar. Givetvis finns det ibland anledning att hålla rättegångar bakom stängda dörrar och för att bevara denna möjlighet får det inte finnas misstanke om att sådana beslut fattas slentrianmässigt. Huvudregeln måste vara offentlighet, och stängda dörrar bör även fortsättningsvis föregås av noggrann prövning.

Enligt vår mening bör frågan utredas om huruvida antalet förhandlingar inom stängda dörrar ökat och vad det i så fall beror på. Det får ankomma på regeringen att föranstalta om en sådan utredning.

5. **Kompetensutveckling i barnfrågor (punkt 6)**

av Ingemar Vänerlöv (kd), Ragnwi Marcelind (kd), Kia Andreasson (mp) och Gunnel Wallin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2000/01:Ju411 yrkande 1, 2000/01:Ju416 yrkande 1, 2001/02:Ju302 och 2001/02:Ju330 yrkande 7.

Ställningstagande

För att domare och andra anställda inom rättsväsendet skall kunna göra riktiga bedömningar av vad ett barn faktiskt uttrycker och känner måste domaren få bättre utbildning i barns kognitiva och språkliga utveckling. Det är också viktigt att veta att individuella skillnader mellan barn i samma ålder kan vara stora. Man måste också kunna förstå hur ett barn uppträder och uttrycker sig när det befinner sig i kris, vilket i stort sett alltid är fallet när ett mål som rör barn handläggs. Inte minst gäller detta mål om sexuella övergrepp på barn.

Det får enligt vår mening ankomma på regeringen att ta de initiativ som krävs för att rättsväsendets anställda skall erhålla erforderlig kompetens i barnfrågor.

6. **Kompetensutveckling i frågor om våld mot kvinnor (punkt 7)**

av Fredrik Reinfeldt (m), Ingemar Vänerlöv (kd), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Anita Sidén (m), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c) och Johan Pehrson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2001/02:Ju226 yrkande 1, 2001/02:Ju324 yrkande 2, 2001/02:Ju396 yrkandena 7 och 8 samt 2001/02:A229 yrkande 30.

Ställningstagande

Behovet av utbildning, fortbildning och handledning inom polisen och det övriga rättsväsendet är stort när det gäller frågor kring våld mot kvinnor. Detta gäller inte enbart kunskapen om gällande lagstiftning, utan även om bakomliggande orsaker till våldet. Kunskap är en förutsättning för att såväl upptäcka som att på ett korrekt sätt bemöta en kvinna som utsatts för våld. Det är därför av största vikt att det bedrivs forskning på detta område, liksom forskning om metoder för behandling av de män som utsätter kvinnor för våld.

Det får enligt vår mening ankomma på regeringen att ta de initiativ som krävs för att rättsväsendets anställda skall erhålla en stärkt kompetens i frågor om våld mot kvinnor.

7. Kompetensutveckling i brottsofferfrågor och vittnesstöd (punkt 8)

av Ingemar Vänerlov (kd) och Ragnwi Marcelind (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2001/02:Ju394 yrkandena 12 och 15.

Ställningstagande

Vi vill understryka utbildningens betydelse när det gäller bemötandet av brottsoffer, liksom i frågor om vittnesstöd. De åtgärder som vidtas i dag är enligt vår mening inte tillräckliga. De som arbetar inom rättsväsendet och möter brottsoffer och vittnen i sitt dagliga arbete är företrädesvis poliser och jurister. Dessa yrkesgrupper måste därför ges såväl utbildning som möjlighet till ytterligare kompetensutveckling i större utsträckning än vad som förekommer i dag.

Det får enligt vår mening ankomma på regeringen att ta de initiativ som krävs för att rättsväsendets anställda skall erhålla en stärkt kompetens i brottsofferfrågor liksom i frågor om vittnesstöd.

8. Utveckling av kulturkompetens (punkt 9)

av Alice Åström (v), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c) och Sture Arnesson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2001/02:A226 yrkande 6 och 2001/02:A317 yrkandena 20 och 21.

Ställningstagande

Personer med utländsk bakgrund har inte sällan ett bristande förtroende för polisen. Ett av skälen till detta är det faktiska språkbruk och den faktiska hållning som finns inom poliskåren. Den nya polisutbildningen innehåller många moment av träning i etiska och moraliska frågor. För att kunna tillämpa dessa kunskaper när man kommer ut i verkligheten måste de poliser som arbetat en längre tid få möjlighet att ta del av dessa nya arbetsredskap. Vidareutbildning, handledning och diskussioner som tar upp frågor om kul-

turkompetens måste därför vara givna inslag i polisens verksamhet. Också bland övriga yrkeskategorier inom rättsväsendet finns det ett behov av sådana insatser. Det får enligt vår mening ankomma på regeringen att ta initiativ till kompetensutveckling på området.

9. Kompetensutveckling i frågor om miljöbrott (punkt 10)

av Ingemar Vänerlöv (kd), Ragnwi Marcelind (kd) och Kia Andreasson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2001/02:Ju330 yrkande 6.

Ställningstagande

Det är angeläget att miljöfrågorna behandlas på ett korrekt sätt av domstolarna och att domstolens ledamöter får adekvat miljöutbildning. Om intentionen med miljöorganisationen skall få genomslag räcker det inte med att, som i dag, åklagarna och polisen tillförs kunskap för att klara miljöbrottsbekämpningen. Vi anser att också rättsens ledamöter måste ges adekvat utbildning för att klara miljöbrottsfrågorna. Enligt vår mening får det ankomma på regeringen att ta initiativ till att så sker.

10. Kompetensutveckling i frågor om utvecklingsstörningar (punkt 11)

av Gunnel Wallin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2001/02:Ju237 yrkande 7.

Ställningstagande

När personer med olika handikapp har kontakt med eller blir föremål för utredning av de olika myndigheterna inom rättsväsendet har det visat sig att myndigheterna har liten eller ingen kunskap om dessa personers handikapp. Detta gäller bl.a. när personer med utvecklingsstörning blir utsatta för brott eller begår brott. Det krävs därför större kunskap inom rättsväsendet. Enligt min mening får det ankomma på regeringen att ta initiativ till att kunskapen om utvecklingsstörningar ökar inom rättsväsendet.

11. Jäv (punkt 14)

av Kia Andreasson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2000/01:Ju807 och 2000/01:Ju823.

Ställningstagande

En jävsanmälan mot en domare bedöms och avgörs i första instans genom prövning och beslut av en annan, eller i vissa fall tre domare i tingsrätten. I princip skall den domaren som jävet rör inte delta. Vid behov kan en domare från en annan tingsrätt förordnas av hovrätten.

Anmälaren och allmänheten kan uppfatta detta förfarande som en risk för kollegial lojalitetssituation, dvs. en form av ny jävssituation. Dessutom lämnas oftast inte motivering vid ogillande av jävsanmälan. Hela förfarande återverkar på förtroendet för hovrätten vid dess prövning av och beslut i anledning av överklagat ogillande av jävsanmälan.

Enligt min mening har frågan om jäv i såväl domstolar som i myndigheter över huvud taget diskuterats alldeles för lite. Jag anser därför att en översyn bör komma till stånd av reglerna om jäv. Det får ankomma på regeringen att tillsätta en utredning i frågan.

12. Ombudsarvoden (punkt 18)

av Kia Andreasson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 18 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 12. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2000/01:Ju401, 2000/01:Ju402, 2000/01:Ju405, 2000/01:Ju821 och 2001/02:Ju356.

Ställningstagande

Jag anser att kontrollen av arvodenas storlek många gånger görs summariskt. Domstolarna har olika synsätt, vilket leder till mer eller mindre noggrann kontroll och bildar ett utrymme för godtycke. Härtill kommer att de flesta andra yrkeskategorier måste redovisa sina arvoden mycket mer noggrant.

Den i dag enligt min mening bristande kontrollen över arvodesräkningarna kan sammantaget leda till ökade kostnader, inte minst för rättshjälpen. Det är givetvis inte acceptabelt. Därför bör regeringen få riksdagens uppdrag att skärpa redovisningskraven för advokater, i första hand de som anlitas för offentliga uppdrag.

13. Obligatorisk häktning (punkt 19)

av Fredrik Reinfeldt (m), Maud Ekendahl (m), Anita Sidén (m) och Jeppe Johnsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 13. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2000/01:Ju928 yrkande 15, 2001/02:Ju449 yrkande 14 och 2001/02:A228 yrkande 11.

Ställningstagande

Enligt vår mening bör bestämmelserna om s.k. obligatorisk häktning ändras så att häktning skall ske även för försök – och även andra förbrott – till brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år. Skälet för att ändra bestämmelserna är i första hand att göra det möjligt med obligatorisk häktning vid försök till våldtäkter och andra grova brott mot kvinnor.

Det får ankomma på regeringen att återkomma till riksdagen med ett sådant lagförslag.

14. Strafföreläggande (punkt 20)

av Johan Pehrson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 14. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2001/02:Ju450 yrkande 10.

Ställningstagande

Enligt min mening finns det utrymme för att låta strafföreläggande avse också fängelse. Särskilt gäller detta vid s.k. artbrott, t.ex. rattfylleri, där det finns en fast påföljdspraxis. Att använda strafföreläggande i dessa fall skulle innebära både en snabb reaktion på brottet och ett effektivare utnyttjande av samhällets brottsbekämpande resurser. Jag anser därför att det bör utredas om strafföreläggande skall kunna avse fängelse som påföljd. Det får ankomma på regeringen att tillsätta en sådan utredning.

15. Åtalsrätt (punkt 21)

av Ingemar Vänerlov (kd) och Ragnwi Marcelind (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 15. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2001/02:Ju288 och avslår motion 2001/02:A228 yrkande 15.

Ställningstagande

Gällande bestämmelser innehåller inte någon uttrycklig reglering av den situationen att någon på grund av hög ålder eller sjukdom saknar möjlighet att ange ett brott som rör hans person till åtal. Enligt vår mening är detta klart otillfredsställande. Uppenbarligen saknar i dag den som lider av demens det rättsskydd som annars tillkommer medborgare i vårt land. Det vore en relativt enkel – och angelägen – åtgärd att ändra lagstiftningen så att ett ombud för den demente kan anmäla brott som drabbat den enskilde. Enligt vår mening bör regeringen omgående utarbeta ett lagförslag i enlighet härmed. Däremot bör motion A228 i nu behandlad del inte föranleda något riksdagens uttalande.

16. Åtalsunderlåtelse (punkt 22)

av Fredrik Reinfeldt (m), Maud Ekendahl (m), Anita Sidén (m) och Jeppe Johnsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 22 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 16. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2000/01:Ju711.

Ställningstagande

Enligt vår mening är det inte rimligt att åtalsunderlåtelse ges den som begår nya brott i avvaktan på att verkställa en tidigare ådömd påföljd. Möjligheterna till åtalsunderlåtelse bör därför begränsas. Det får ankomma på regeringen att utarbeta ett sådant lagförslag.

17. Vittnesstöd (punkt 23)

av Ingemar Vänerlov (kd), Ragnwi Marcelind (kd) och Johan Pehrson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 17. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2001/02:Ju341 yrkande 5, 2001/02:Ju394 yrkandena 13 och 14 samt 2001/02:Ju450 yrkande 16.

Ställningstagande

Många gånger är det uppgifter från vittnen som faller avgörandet i brottmål. Att människor vill och vågar vittna är därför av central betydelse för rättsväsendets funktion. Det arbete som nu inletts är därför värdefullt. Enligt vår mening bör dock målsättningen vara att verksamheten införs i snabbare takt än vad som nu sker.

En annan åtgärd som skulle kunna förbättra situationen för vittnen är särskilda väntrum. Även i övrigt bör en anpassning av domstolarnas lokaler ske till bevispersonernas särskilda behov av skydd. Det arbete som bedrivs är enligt vår mening inte tillräckligt. En separat översyn av samtliga domstolars lokaler bör genomföras. Målsättningen skall vara att samtliga domstolar kan erbjuda särskilda väntrum för bevispersoner.

Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att genomföra vad vi nu föreslagit.

18. Kronvittnen (punkt 26)

av Johan Pehrson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 18. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2000/01:Ju933 yrkande 12 och 2001/02:Ju450 yrkande 11.

Ställningstagande

Enligt min mening bör ett system med s.k. kronvittnen utredas. Ett sådant innebär att den som berättar sanningen och därmed medverkar till att andra gärningsmän blir fällda själv kan få lindrigare påföljd eller gå fri från straff. Sådana uppgörelser bör kunna ske inom vissa strikt angivna ramar och under förutsättning av att de misstänkta som berörs biträds av försvarare. Varje sådan uppgörelse bör också underställas domstol för godkännande. Genom införandet av ett kronvitnesssystem skulle fler brott kunna klaras upp, också inom rimlig tid. Regeringen bör få i uppdrag att tillsätta en utredning med uppdrag att se över frågan om ett kronvitnesssystem skulle kunna införas i svensk rätt.

19. Sakkunnigförhör i mål som rör barn (punkt 27)

av Kia Andreasson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 27 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 19. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju301.

Ställningstagande

I regel saknas sakkunskap i svenska domstolar, t.ex. i fall om överflyttning av barn till en förälder i ett annat land. Det finns i regel inte tillräckligt med kompetens för att avgöra om det finns risk för barnets hälsa när det skall beslutas om en överflyttning. Den juridiska kompetensen räcker inte till. Även när det gäller omhändertagande av barn saknas denna kompetens. Ofta utgår man från föräldrarnas behov i stället för barnens. Ökad kompetens behövs därför i såväl överflyttningsfall som i ärenden som rör omhändertagande.

Enligt min mening bör regeringen tillsätta en utredning som granskar hur barnsakkunniga skall kunna bistå med vägledande råd i domstolarna och i samband med överflyttningar av barn.

20. Indrivning av böter (punkt 32)

av Fredrik Reinfeldt (m), Ingemar Vänerlov (kd), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Anita Sidén (m), Jeppe Johnsson (m) och Gunnel Wallin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 32 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 20. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2001/02:Ju210, 2001/02:Ju400, 2001/02:T251 yrkandena 5 och 6 samt 2001/02:T470 yrkande 3.

Ställningstagande

Problemet med att driva in böter från utländska fordonsförare som begår trafikbrott här i Sverige är mycket stort. Det krävs därför en ändring av bestämmelserna så att det blir lättare att driva in böter från dessa. Vikten härav har också understrukits genom riksdagens tillkännagivande till regeringen om att se över frågan om indrivning av böter vid trafikbrott. Det är förvisso välkommet att regeringen nu tillsatt en utredning med detta uppdrag. Enligt vår mening är det dock angeläget att sådana ändrade bestämmelser genomförs och det i snabbare takt än vad som är möjligt om utredningsuppdraget skall redovisas den 1 september i år. Enligt vår mening bör riksdagen därför ge regeringen i uppdrag att påskynda lagstiftningsprocessen.

21. Hemliga tvångsmedel (punkt 33)

av Fredrik Reinfeldt (m), Maud Ekendahl (m), Anita Sidén (m) och Jeppe Johnsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 21. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju232 och avslår motionerna 2001/02:Ju237 yrkande 25, 2001/02:Ju329 yrkande 12, 2001/02:Ju388 yrkandena 1–6 och 2001/02:Ju407.

Ställningstagande

Frågan om buggning kom att överskugga de övriga rättsliga problem som Buggningsutredningen utredde. Den omständigheten att regeringen behöver utrymme för nya överväganden i frågan om detta nya tvångsmedel skall införas i svensk rätt bör enligt vår mening inte få medföra att man inte omgående löser de många och svåra praktiska problem som finns beträffande hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning. Det är därför angeläget att det omgående läggs fram förslag till ny lagstiftning på detta mer begränsade område, eftersom lagstiftningen är otydlig och, i vissa fall, otidsenlig. Det får ankomma på regeringen att presentera ett förslag som också innebär att man i framtiden får en så teknikberoende lösning som möjligt.

22. Hemliga tvångsmedel (punkt 33)

av Alice Åström (v) och Sture Arnesson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 22. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju388 yrkandena 1–6 samt avslår motionerna 2001/02:Ju232, 2001/02:Ju237 yrkande 25, 2001/02:Ju329 yrkande 12 och 2001/02:Ju407.

Ställningstagande

Svenskar har hittills i högre grad än medborgare i andra länder litat på myndigheternas goda avsikter när det varit fråga om att använda sig av hemliga tvångsmedel. Det har lett till att vi i Sverige har ovanligt suddiga gränser kring statens rätt att tillgripa tvång, vilket i sin tur leder till försämrad rättssäkerhet. Som exempel kan nämnas att inte alla hemliga tvångsmedel lagreglerats och att den parlamentariska kontrollen försvåras av att underlaget för densamma innehåller vaga och intetsägande uppgifter.

Mot denna bakgrund menar vi att det omgående krävs grundläggande åtgärder för att stärka rättssäkerheten vid användningen av hemliga tvångsmedel. Sådana åtgärder måste vidtas innan man ens diskuterar en utvidgning av

metoderna för övervakningen. Det krävs för det första en oberoende utvärdering av behovet och effektiviteten av de hemliga tvångsmedel och andra övervakningsmetoder som används i dag. För det andra krävs en kraftig förstärkning av tillförlitligheten i den statistik som ligger till grund för den parlamentariska kontrollen. För det tredje måste det införas regler om att den som utsatts för hemliga tvångsmedel skall underrättas om det i efterhand och få möjlighet att överklaga beslutet. För det fjärde bör alla hemliga tvångsmedel som i dag används, exempelvis annan s.k. teknisk avlyssning och pejling, regleras i lag. För det femte är det nödvändigt att införa bestämmelser om användning av överskottsinformation, dvs. information om annat än det brott som föranlett tvångsmedelsanvändningen, som polisen fått som en följd av den hemliga övervakningen. För det sjätte måste det inrättas ett oberoende kontrollorgan som har till uppgift att tillgodose rättsskyddet dels vid tillståndsprovningen, dels vid själva genomförandet av tvångsåtgärden.

Det får ankomma på regeringen att återkomma till riksdagen med förslag till sådana lagändringar och andra åtgärder som vi anser bör vidtas.

Vi ställer oss bakom motion Ju388. Av vårt ställningstagande följer att motionerna Ju232 och Ju407 liksom Ju237 och Ju329 i här behandlade delar bör avslås av riksdagen.

23. Hemliga tvångsmedel (punkt 33)

av Ingemar Vänerlov (kd), Ragnwi Marcelind (kd) och Gunnel Wallin (c)

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 23. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2001/02:Ju237 yrkande 25 och 2001/02:Ju329 yrkande 12 samt avslår motionerna 2001/02:Ju232, 2001/02:Ju388 yrkandena 1–6 och 2001/02:Ju407.

Ställningstagande

Brottligheten blir allt grövre och svårutredd vilket ställer nya krav på polisens arbets- och spaningsarbete. Vi menar att utredningsmetoderna måste effektiviseras för att möta dessa nya krav. Ett sätt är enligt vår mening att införa möjlighet till buggning vid misstanke om grova brott. Beslut om sådan buggning måste givetvis föregås av ytterst omsorgsfulla överväganden. Bland annat måste klargöras hur man bäst skall förfara för att undvika kränkning av oskyldigas integritet och hur överskottsinformation skall hanteras.

Det får ankomma på regeringen att återkomma till riksdagen med ett lagförslag om att införa buggning. Det sagda innebär ett delvist bifall till motionerna Ju237 och Ju329 i nu behandlade delar. Motionerna Ju388, Ju232 och Ju407 bör däremot inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

24. Hemliga tvångsmedel (punkt 33)

av Kia Andreasson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 24. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju388 yrkandena 1, 2 och 4–6 samt avslår motionerna 2001/02:Ju232, 2001/02:Ju237 yrkande 25, 2001/02:Ju329 yrkande 12, 2001/02:Ju388 yrkande 3 och 2001/02:Ju407.

Ställningstagande

På de skäl som anförts i reservation 22 yrkar jag bifall till motion Ju388 yrkandena 1, 2 och 4–6. När det gäller förslaget i yrkande 3 om att det måste införas regler om att den som utsatts för hemliga tvångsmedel skall underrättas om det i efterhand har jag en från motionen avvikande uppfattning. Det är enligt min mening svårt att överblicka vilka konsekvenser en sådan underrättelseskyldighet skulle kunna få. Innan ställning tas krävs en djupare utredning och analys. Jag yrkar därför avslag på motionen i denna del.

Detta innebär alltså att jag ställer mig bakom motion Ju388 yrkandena 1, 2 och 4–6 och regeringen bör få ett uppdrag i enlighet med detta. Av mitt ställningstagande följer att motionerna Ju232, Ju237 yrkande 25, Ju329 yrkande 12, Ju388 yrkande 3 samt motion Ju407 bör avslås av riksdagen.

25. Handmanövrerade TV-kameror (punkt 34)

av Alice Åström (v), Kia Andreasson (mp) och Sture Arnesson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 25. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2001/02:Ju271 yrkande 8.

Ställningstagande

Polisen bedriver spaning för att förhindra och beivra brott. Ett sätt att bedriva spaning på är med handkamerautrustning. Denna metod har kritiserats, bl.a. mot den bakgrunden att det inte finns några regler om användandet av metoden, informationen eller om registrering och arkivering av inspelat material. Vi anser därför att frågan om polisens användande av handkameror snarast bör lagregleras och att detta är ett uppdrag för regeringen.

26. Personella tvångsmedel (punkt 35)

av Alice Åström (v) och Sture Arnesson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 26. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju271 yrkande 10 och bifaller delvis motion 2000/01:Ju801. Riksdagen avslår motion 2001/02:So614 yrkande 2.

Ställningstagande

I dag finns inte någon bestämmelse om att skyddsvisitation skall företas av en polisman av samma kön som den som skall visiteras. Vi anser att så borde vara fallet, på samma sätt som gäller vid kroppsvisitation. Således bör regeringen utarbeta ett förslag till lagändring som jämställer skyddsvisitationer med kroppsvisitationer när det gäller frågan om att dessa skall utföras av en person av samma kön när så är möjligt. För att kunna genomföra detta är det mycket viktigt att rekryteringen av kvinnor till poliskåren ökar.

Motion So614 i här behandlad del bör dock inte föranleda något uttalande från riksdagens sida.

27. Personella tvångsmedel (punkt 35)

av Johan Pehrson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 27. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2001/02:So614 yrkande 2 samt avslår motionerna 2000/01:Ju801 och 2001/02:Ju271 yrkande 10.

Ställningstagande

Enligt min mening är det av största vikt att klarhet skapas kring tvångsmedelsbegreppen kroppsvisitation, ytlig kroppsvisitation, kroppsbesiktning och ytlig kroppsbesiktning. Det krävs en förnyad utredning av förhållandet och gränserna mellan dessa tvångsmedel i den svenska lagstiftningen. Regeringen bör därför få i uppdrag att låta utreda saken.

Motionerna 2000/01:Ju801 och Ju271 i här behandlad del bör dock avslås.

28. Beslag (punkt 36)

av Fredrik Reinfeldt (m), Ingemar Vänérlov (kd), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Anita Sidén (m), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c) och Johan Pehrson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 36 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 28. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2000/01:Ju806.

Ställningstagande

Det är inte ovanligt att polis eller tull stoppar bilar i vilka det återfinns gods som det kan finnas anledning misstänka är stulna. Som exempel kan nämnas att man i en bil finner ett stort antal rakhyvlar eller glasögonbågar. I och för sig är det inte rimligt att fordonsföraren skall bevisa att han eller hon äger sakerna. Men i en del fall är det rimligt att misstänka att påträffat gods är stöldgods. I flera fall har polisen inte haft tillräckligt med tid eller resurser för att bevisa att varorna är stulna. I sådana fall borde man enligt vår mening kunna behålla godset om det finns skälig misstanke om att det rör sig om stöldgods. Detta skulle underlätta för brottsutredare och öka möjligheten att stulna varor inte får behållas av brottslingarna i så stor omfattning som det finns anledning att anta att dagens regelverk möjliggör.

Enligt vår mening bör regeringen återkomma till riksdagen med ett lagförslag i frågan.

29. Kameraövervakning (punkt 37)

av Fredrik Reinfeldt (m), Ingemar Vänérlov (kd), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Anita Sidén (m), Jeppe Johnsson (m) och Gunnel Wallin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 37 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 29. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2001/02:Ju278 och 2001/02:Ju389 yrkande 7 samt avslår motion 2001/02:Ju440.

Ställningstagande

Vi anser att kameraövervakning i taxibilar generellt bör vara möjlig i syfte att förebygga brott. Det integritetsintrång som blir följden av en sådan möjlighet väger enligt vår uppfattning inte över det intresse som bär upp övervakning. Denna fråga måste få en snabb lösning. Riksdagen bör därför uttala sig för en förkortat utredningstid av denna fråga. Målet skall vara att en förändring skall kunna genomföras snarast. Regeringen bör få i uppdrag att vidta erforderliga åtgärder.

Motion Ju440 bör inte föranleda något riksdagens uttalande.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden år 2000

2000/01:Ju401 av Siw Persson (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i författning ställa krav på att kvitton normalt skall krävas och ersättningskrav skall ha en heltäckande redovisning för arbete utfört av offentlig försvarare eller rättshjälpsbiträde.

2000/01:Ju402 av Inger Lundberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kostnader för offentliga biträden och konkursförvaltare.

2000/01:Ju405 av Kia Andreasson (mp):

1. Riksdagen begär att regeringen initierar en översyn av ersättningssystemet för den offentliga rättshjälpen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att man i samband med översynen av ersättningssystemet särskilt uppmärksammar behovet av en tydlig kostnadsredovisning för de offentliga biträdena och advokaterna samt att tillsynen och kontrollen av kostnadsredovisningarna avsevärt förbättras.

2000/01:Ju411 av Margareta Israelsson och Monica Green (s):

1. Riksdagen begär att regeringen ger Domstolsverket i uppdrag att utforma en utbildning om barns utveckling, kognitiva och språkliga förmåga samt om barns behov i övrigt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det i relevanta lagar och förordningar införs en bestämmelse att endast de domare som är särskilt lämpade och som genomgått särskild utbildning skall handlägga mål som rör barn.

2000/01:Ju416 av Margareta Andersson och Birgitta Sellén (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa en utbildning av domare om barns utveckling, kognitiva och språkliga förmåga.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa en bestämmelse om domares kompetens vid hantering av mål som rör barn.

2000/01:Ju711 av Per-Samuel Nisser och Elizabeth Nyström (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om så kallad straffrabatt.

2000/01:Ju801 av Yvonne Oscarsson m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring som innebär att även s.k. skyddsvisitationer skall omfattas av reglerna i 28 kap. 13 § rättegångsbalken.

2000/01:Ju806 av Jeppe Johnsson och Lars Björkman (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kunna kvarhålla beslagttaget gods under längre tid än vad som är fallet i dag, i det fall det finns skälig misstanke om att det rör sig om stöldgods.

2000/01:Ju807 av Siw Persson (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av rättegångsbalkens regler om domarjäv.

2000/01:Ju811 av Maud Ekendahl (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en översyn bör genomföras av RB 21 kap. 5 § andra stycket.

2000/01:Ju819 av Göran Lindblad (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att inkomstuppgifter skall lämnas under sanningsförsäkran vid utdömande av böter i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:Ju821 av Lennart Hedquist (m):

Riksdagen beslutar om ändring av sättet att bestämma rättegångskostnad vid domstolarna i enlighet med av utskottet framlagt lagförslag med anledning av motionen.

2000/01:Ju822 av Bengt Silfverstrand och Anders Karlsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om advokatverksamhet.

2000/01:Ju823 av Carina Hägg och Margareta Israelsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lagstiftningen och tillämpningen av jäv.

2000/01:Ju928 av Gun Hellsvik m.fl. (m):

15. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om obligatorisk häktning vid förberedelse, försök och stämpling till brott för brott vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år.

2000/01:Ju933 av Siw Persson och Johan Pehrson (fp):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda ett system med kronvittnen.

Motioner från allmänna motionstiden år 2001

2001/02:Ju210 av Cecilia Magnusson och Anita Sidén (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om indrivning av böter för utländska felparkerare.

2001/02:Ju217 av Maud Ekendahl och Elizabeth Nyström (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införandet av § 7-intyg där strafftiden överstiger två år.

2001/02:Ju226 av Sofia Jonsson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om översyn och samordning av utbildning för polis och domstolsväsendets anställda.

2001/02:Ju232 av Christel Anderberg (m):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ny lagstiftning om hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02:Ju237 av Agne Hansson m.fl. (c):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förbättra situationen för de utvecklingsstörda när de har kontakt med rättsvårdande myndigheter.

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillåta buggning vid fall där grov brottslighet föreligger.

2001/02:Ju239 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att se över jurisdiktionsreglerna i tvistemål i enlighet med vad i motionen anförs.

2001/02:Ju244 av Yvonne Andersson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skapa ett nationellt resurscentrum för brottsbekämpning.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett nationellt resurscentrum för brottsbekämpning blir lokaliserat till Linköping–Norrköping-regionen.

2001/02:Ju246 av Alice Åström m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att generella prövningstillstånd för prövning av ärende i hovrätt och kammarrätt inte skall införas.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en undersökning skall genomföras för att se över tillämpningen av förhandlingar med stängda dörrar.

2001/02:Ju253 av Stefan Hagfeldt m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skapandet av ett nationellt resurscentrum för brottsbekämpning.

2001/02:Ju268 av Lena Ek (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samordnad tvärvetenskaplig vidareutbildning för rättsvårdande myndigheter.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett centrum för samordnad tvärsektoriell vidareutbildning för rättsvårdande myndigheter med placering i Linköping.

2001/02:Ju271 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

8. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till lagreglering av polisens användande av handkameror.

10. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av reglerna om skyddsvisitationer enligt vad som i motionen anförs.

2001/02:Ju278 av Barbro Feltzing (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillåta övervakningskameror i taxibilar.

2001/02:Ju288 av Caroline Hagström (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förändrad lagstiftning syftande till förstärkt rättsskydd för dementa.

2001/02:Ju301 av Inger Davidson m.fl. (kd, m, v, c, fp, mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillsättande av en utredning med syfte att förbättra sakkunskapen om barn i de svenska domstolarna.

2001/02:Ju302 av Hans Hoff och Jan Bergqvist (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en samlad strategi för att öka barnens rättssäkerhet i samhället.

2001/02:Ju303 av Bertil Persson (m):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om legitimation av vittnespsykologer.

2001/02:Ju324 av Margareta Viklund och Ulla-Britt Hagström (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att polis och rättssystem måste få ökade kunskaper om vilka faktorer som ligger bakom kvinnomisshandel.

2001/02:Ju329 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd):

12. Riksdagen begär att regeringen lägger fram ett lagförslag med innebörden att Sverige i likhet med Danmark skall ge möjlighet till buggning för att komma åt den avancerade kriminaliteten.

2001/02:Ju330 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att rätten vid domstol som dömer i mål som rör miljöbrott ges adekvat utbildning.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att höja kompetensen hos dem som handlägger ärenden som berör barn som utsatts för sexuella övergrepp.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lagen om prövningstillstånd bör ses över så att kravet på särskilt prövningstillstånd avskaffas vid bötesdomar.

2001/02:Ju332 av Mariann Ytterberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barns rätt till juridiskt ombud.

2001/02:Ju341 av Sven-Erik Sjöstrand m.fl. (v):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att verksamheten med vittnesstöd i brottsofferjourernas regi skall utvidgas och omfatta alla domstolar.

2001/02:Ju356 av Pär Axel Sahlberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om kostnader och redovisning av kostnader i samband med rättegångar.

2001/02:Ju385 av Berit Adolfsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att staten skall finansiera ersättning och utbildning för vittnesstöd.

2001/02:Ju388 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att en oberoende utvärdering av behovet och effektiviteten av de hemliga tvångsmedel som finns i dag skall genomföras.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att en kraftig förstärkning av den statistik som ligger till grund för den parlamentariska kontrollen skall genomföras.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regler måste införas som innebär att den som utsatts för hemliga tvångsmedel skall underlättas om det efter avslutad förundersökning och ges möjlighet att överklaga felaktiga beslut.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att alla hemliga tvångsmedel som används skall vara reglerade i lag.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att användandet av så kallad överskottsinformation skall regleras i lag.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att ett oberoende kontrollorgan skall inrättas som har till enda uppgift att tillgodose rättsskyddet dels vid tillståndsprovningen av hemliga tvångsmedel, dels vid genomförandet av tvångsåtgärden.

2001/02:Ju389 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lagen om övervakningskameror snarast skall förtydligas så att kamera i taxi betraktas som ”starka brottsförebyggande skäl”.

2001/02:Ju394 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om obligatorisk utbildning av dem som dagligen kommer i kontakt med brottsoffer.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tingsrättslokalernas väntrum skall vara så utformade att vittnen, vittnesstöd och brottsoffer inte behöver sitta i samma väntrum som gärningsman.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vittnesstöd skall finnas vid alla tingsrätter och hovrätter före 2004.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utbildningsinsatser bör vidtas för dem som går in i vittnesstödsverksamheten.

2001/02:Ju396 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av fortbildning och handledning för polisen och det övriga rättsväsendet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskning.

2001/02:Ju400 av Berit Adolfsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utdömda böter och avgifter bör drivas in även för tillfälliga gäster i vårt land.

2001/02:Ju407 av Tomas Högström (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om polisens möjlighet till begäran om samtalslistor.

2001/02:Ju420 av Roy Hansson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vitesföreläggande.

2001/02:Ju434 av Per Landgren (kd):

Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med syftet att stärka vittnens rättssäkerhet.

2001/02:Ju440 av Kent Härstedt (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs rörande kameraövervakning vid gränsövergångar vid hamnar och brofäste i Skåne.

2001/02:Ju449 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m):

14. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om obligatorisk häktning vid överfallsvåldtäkter i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02:Ju450 av Johan Pehrson och Helena Bargholtz (fp):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om strafförelägganden.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda ett system med kronvittnen.

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vittnesbiträden.

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rätten till prövning i två instanser.

2001/02:So614 av Johan Pehrson (fp):

2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om att utreda förhållandet och gränserna mellan kroppsvisitation, ytlig kroppsvisitation och kroppsbesiktning i svenska lagstiftningen.

2001/02:T251 av Gunnel Wallin och Margareta Andersson (c):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utöka samarbetet med övriga länder i Europa så att de utländska förare som döms till böter i Sverige skall kunna avkrävas dessa i sitt hemland.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att obetalda böter skall betalas.

2001/02:T470 av Johnny Gylling m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att påskynda arbetet med ett reformerat bötesystem lika för alla.

2001/02:A211 av Maria Larsson m.fl. (kd):

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att nämndemän av båda könen bör finnas företrädna vid vårdnadstvister.

2001/02:A226 av Agne Hansson m.fl. (c):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kontinuerlig utbildning av åklagare, domare och nämndemän.

2001/02:A228 av Mikael Odenberg m.fl. (m):

11. Riksdagen beslutar införa obligatorisk häktning för försök till brott, för vilket minst två års fängelse är föreskrivet.

15. Riksdagen beslutar att förolämpning skall falla under allmänt åtal.

2001/02:A229 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att motverka kvinnomisshandel.

2001/02:A317 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att vidareutbildning, handledning och diskussioner som tar upp frågor om kulturkompetens skall vara givna inslag i polisväsendets verksamhet.

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behov av insatser för att öka förtroendet för åklagar- och domstolsväsendet.

2001/02:Bo292 av Ulla-Britt Hagström och Annelie Enochson (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att såväl hyresnämnden som hovrätten får tillgång till sakkunnig, s.k. råd, som hjälp vid bedömning av vad parterna sakligt tillför.